

Johanna Backman ja Terhi Paakala

Kulttuuritoiminnan kehittäminen Villa Bredassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Geronomi (AMK)

Vanhustyön tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

21.4.2022

Tekijä	Johanna Backman, Terhi Paakala
Otsikko	Kulttuuritoiminnan kehittäminen Villa Bredassa
Sivumäärä	33 sivua + 1 liite
Aika	21.4.2022
Tutkinto	Geronomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Vanhustyön tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Vanhustyön lehtori, Satu Vahaluoto Vanhustyön lehtori, Mia Rosenström
<p>Tässä opinnäytetyössä keskiössä on ikääntyneiden oman äänen kuuleminen ja kulttuuritoiminnan tärkeys ihmiselle iästä riippumatta. Oikeus kulttuuritoimintaan kuuluu kaikille. Halusimme selvittää, minkälaista kulttuuritoimintaa ikääntyvät toivovat järjestettäväksi palvelukeskuksessa. Tavoitteemme oli kuulla ikääntyneiden omia toiveita heille tarjottavaan kulttuuritoimintaan liittyen. Järjestimme kaksi keskustelutilaisuutta Kauniaisten Villa Bredassa, toisen ryhmäkodin asukkaille ja toisen palvelukeskuksen asiakkaille.</p> <p>Keskustelutilaisuuksien järjestämisessä hyödynsimme Oppimiskahvila-menetelmää, jossa keskiössä ovat ihmisten välinen vuorovaikutus, yhteiskeskustelu ja yhteisöllisyys. Tilaisuuksissa keräsimme asukkaiden ja asiakkaiden toiveita kulttuuritoiminnalle hyödyntäen toivelistatekniikkaa, joka keskittyy toiveisiin ilman niille asetettuja rajoitteita tai esteitä. Keskustelutilaisuuksiin osallistuville esitetyt kysymykset liittyivät ainoastaan järjestettävän kulttuuritoiminnan laatuun.</p> <p>Tilaisuuksissa toteutui yhteistä keskustelua sekä kaikille osallistujille mahdollisuus kertoa toiveensa ja kysyä myös toiveensa kertovalta tarkentavia kysymyksiä. Toiveiden kirjaamisessa välttyimme tekemästä oletuksia tai virhetulkintoja, jos vastauksissa oli tulkinnan varaa. Laadimme raportin, johon kirjasimme asukkaiden ja asiakkaiden alkuperäiset toiveet. Kaikilla keskusteluun osallistuneilla oli yhdenvertainen mahdollisuus osallistumiseen. Olimme riippumattomia keskustelutilaisuuksien järjestäjinä, ilman omakohtaisia ennakkotietoja tai kokemuksia aiemmin Villa Bredassa järjestetystä toiminnasta, ja se osaltaan rohkaisi keskustelun osallistujia aktiivisuuteen ja avoimuuteen.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena laadimme raportin, joka sisältää toivelistan ja hyviä käytänteitä keskustelutilaisuuksien uudelleen järjestämiseen. Olemme laatineet raportin opinnäytetyön liitteeksi. Raportti on jaettu Kauniaisten kaupungille ja on hyödynnettävissä kulttuuritoiminnan suunnittelussa sekä järjestämisessä.</p>	
Avainsanat	Osallistava kulttuuritoiminta, ikääntyneen oman äänen kuuleminen, vuorovaikutus, yhteiskeskustelu

Author	Johanna Backman, Terhi Paakala
Title	Promotion of Participatory Arts
Number of Pages	33 pages + 1 appendix
Date	21.4.2022
Degree	Bachelor of Social Services and Health Care
Degree Programme	Elderly Care
Instructors	Satu Vahaluoto, Senior Lecturer Mia Rosenström, Senior Lecturer
<p>In this Bachelor's Thesis, our interest was directed towards hearing the voice of the elderly themselves about their thoughts and wishes of the activities offered to them. We wanted to find out what kind of participatory arts they themselves wish to be implemented at the service center for the elderly. Our goal was to give elderly citizens a new way of influence. We organized two opportunities for a joint discussion for the elderly at the Villa Breda service center in the city of Kauniainen in December 2021.</p> <p>We invited residents and clients of the service center to the joint discussion. In organizing the discussion event, we chose the two methods that are best suited for the event. The Learning Café method focuses on interaction between the people involved in the conversation and allows joint discussion and sense of community. At the events, we collected the wishes of the residents and clients of participatory arts with a WishList method which allows wishes to be heard without obstacles attached to them.</p> <p>We analyzed these wishes accurately and carefully without our own interpretations, if there was room for interpretation in the responses. We compiled a comprehensive report on the wishes that the residents and the clients had told us. All participants had an equal opportunity to tell their wishes and expectations for participatory arts. We were impartial as organizers of the joint discussion, without prior knowledge and experiences which encouraged activity and increased reliability of the discussion. The questions asked of the participants in the joint discussion related to the quality of the organized activity.</p> <p>As a result of the Thesis, we prepare a report containing a list of wishes and good practices supporting the organization of a new joint discussion in the future. Report has been handed over to the city of Kauniainen and can be used as an aid in the planning of participatory arts.</p>	
Keywords	Participatory arts, the voice of the elderly, interaction, joint discussion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tilaaajan esittely ja asiakasryhmät	2
3	Kulttuuritoiminnan toteuttaminen	3
3.1	Kulttuuritoiminnan vaikutukset hyvinvoinnille	3
3.2	Ikääntyneiden kuuleminen kulttuuritoimintaa järjestettäessä	7
4	Opinnäytetyön tavoite	10
5	Opinnäytetyön menetelmät ja aikataulu	11
5.1	Learning café- ja Toivelistatekniikka-menetelmä	11
5.2	Menetelmien valinta	12
5.3	Toiminnallisen kehittämisen vaiheet ja aikataulu	13
6	Keskustelutilaisuudet	14
6.1	Valmistautuminen	14
6.2	Toteutus	17
6.3	Keskustelutilaisuus asiakkaille	20
6.4	Keskustelutilaisuus asukkaille	22
7	Yhteenveto tuloksista	24
7.1	Toiminnan ja tavoitteen toteutumisen arviointi	24
7.2	Toiveiden raportointi aiheittain toivelistatekniikalla	24
7.3	Valmis raportti ja sen hyödynnettävyys	28
8	Pohdinta	29
8.1	Eettisyys ja luotettavuus	29
8.2	Päätelmät	30
	Lähteet	34
	Liite	
	Liite 1. Asukkaiden ja asiakkaiden toiveet kulttuuritoiminnalle -raportti	

1 Johdanto

Oikeus kulttuuritoimintaan kuuluu kaikille. Laki velvoittaa kuntia edistämään asukkaiden mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen tekemiseen sekä kokemiseen (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019 § 1). Kulttuuritoiminnaksi tässä opinnäytetyössä määritellään kaikki merkityksellinen luova ja osallistava toiminta, joka luo yhteisöllisyyttä ja antaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen.

Monimuotoisena opinnäytetyönä kehitämme jatkuvaa kulttuuritoimintaa Kauniaisten kaupungin vanhuspalveluissa, jotka on keskitetty Villa Bredan kiinteistöön. Tavoitteenamme on järjestää kaksi keskustelutilaisuutta Villa Bredassa, joissa selvitämme palvelukeskuksen asiakkaiden ja asumisyksikön asukkaiden toiveita heille järjestettävästä kulttuuritoiminnasta. Tilaisuus tarjoaa mahdollisuuden myös yhteiseen keskusteluun. Ikääntyneiden oman äänen kuuleminen kulttuuritoimintaa järjestettäessä tukee asiakas- ja asukaslähtöisen toiminnan toteutumista. Tilaisuuden antina keräämme toiveet ja laadimme toiveista opinnäytetyömme tuotoksena raportin Kauniaisten kaupungille tueksi asiakkaiden ja asukkaiden omannäköisen kulttuuritoiminnan toteuttamisessa. Opinnäytetyön teoreettinen tausta liittyy tieteellisesti todistettuihin kulttuuritoiminnan hyvinvointivaikutuksiin ja kyselytutkimuksiin, joissa on selvitetty ikääntyneiden toiveita heille palveluja tarjottaessa (Sitra 2017; WHO 2019).

Etenemme tavoitteen määrittämisestä edelleen suunnitteluvaiheeseen menetelmien valintaan. Keskustelutilaisuuteen valitsimme Oppimiskahvila eli Learning café -menetelmän, joka soveltuu tilaisuuksiin suunnittelemiemme pienryhmäkeskustelujen toteuttamiseen. Tilaisuuksissa esitämme osallistujille kysymyksiä ja keräämme toiveita Toivelistatekniikka-menetelmän keinoin. Lopuksi arvioimme tavoitteen toteutumista sekä toiveista laatimamme raportin hyötyjä.

Odotamme tilaisuuksien herättävän vilkasta keskustelua, jossa jokaisella osallistujalla on mahdollisuus esittää toiveensa. Toivomme saavamme kerättyä keskustelun antina kattavasti erilaisia toimintaehdotuksia. Tilaisuudessa esittämämme avoimet kysymykset keskittyvät asiakkaiden ja asukkaiden toiveisiin ilman ajatuksia heidän kulttuuritoimintaan osallistumiseensa mahdollisesti liittyvistä esteistä tai rajoitteista.

2 Tilaajan esittely ja asiakasryhmät

Opinnäytetyön tilaaja on Kauniaisten kaupungin vanhuspalvelut ja yhteyshenkilönä vanhuspalvelupäällikkö. Kauniaisten kaupungin kulttuuriohjelmassa kulttuuritoiminnan tarjoaminen ikääntyneille on osa hoitotyötä. Kauniaisten vanhuspalveluiden Villa Bredan asumisyksikkö tarjoaa asukkaille ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista neljässä ryhmäkodissa, joissa jokaisessa on 15 asuntoa.

Villa Bredan palvelukeskus tarjoaa kotonaan asuville ikääntyneille asiakkaille kuntouttavaa päivätoimintaa, kuljetus- ja aulapalveluita sekä palveluohjausta. Villa Bredassa toimii myös kotihoitoyksikkö. Villa Bredassa järjestettävässä kulttuuritoiminnassa painotetaan erityisesti kulttuuria ja musiikkia. Lisäksi palvelukeskuksen ravintolan keittiöstä toimitetaan ateriapalvelun annokset kotona asuville asiakkaille. Villa Bredassa toimii myös yrityksiä, kuten kampaamo ja jalkahoitola, sekä kolmannen sektorin toimijoita, kuten vapaaehtoisjärjestöjä. Tiloja myös vuokrataan ulkopuolisten käyttöön. (Kauniaisten kaupungin verkkosivut.)

Villa Breda on järjestänyt asukkaille ja asiakkailleen, yhdessä ja erikseen, toteutettavaa kulttuuritoimintaa yhteistyössä Kauniaisten kaupungin, seurakunnan, eläkeläisryhmien, vapaaehtoisjärjestöjen, kansalaisopistojen, musiikkiopiston, koulujen, Muistiluotsin ja Espoon Kuuloyhdistyksen kanssa. Villa Bredan tiloja hyödyntävät esimerkiksi kansalaisopiston jumppa- ja kuntosaliryhmät. Osa kulttuuritoiminnasta on ollut tauolla Korona-pandemian aikana. Vapaaehtoistoimija Granin Lähiapu ry on järjestänyt kahvila-toimintaa maahanmuuttajille sekä rivitanssia. Vapaaehtoisten avulla on järjestetty myös bingoa, digiapua, ystävätoimintaa sekä saattohoitokoulutetun vapaaehtoisen läsnäoloa. Villa Bredassa on järjestetty myös ohjelmaa viikkoteemojen mukaan, esimerkiksi vanhustenviikolla on ollut musiikkiesityksiä ja päiväkotilasten vierailuja. Villa Bredan tiloissa on järjestetty myös kirpputori, johon asiakkaat ovat tulleet myymään omia kodin tavaroitaan. Muita tapahtumia ovat olleet joulumyyjäiset ja ikäihmisille sopivien tuotteiden kuten apuvälineiden myyntitapahtumia. Tiloissa on pidetty avoimien ovien päiviä ja taidenäyttelyitä. Lisäksi asumisyksiköissä on järjestetty monipuolisesti ryhmätoimintaa, kuten istuma- ja aivojumppia sekä muisteluhetkiä. Suosituin aika Villa Bredassa järjestettävälle toiminnalle on lounasaika, jolloin paikalla on suurin kävijämäärä.

Kauniaisten kaupungin vanhuspalvelut esitteli Gerometro-kehittämisverkoston kautta opinnäytetyön aiheen, joka vastasi omia ajatuksiamme edistää ja kehittää ikääntyneille tarjottavaa kulttuuritoimintaa. Keskustelimme opinnäytetyön aiheesta ilmoittaneen Villa

Bredan asumisyksikön vastaavan sairaanhoitajan kanssa. Kerroimme ajatuksestamme selvittää palvelukeskuksessa vierailevien asiakkaiden ja asumisyksikön asukkaiden toiveita heille järjestettävälle kulttuuritoiminnalle. Keskustelun jälkeen päätimme jakaa ehdotuksemme opinnäytetyöstä Villa Bredan vanhushpalvelupäällikölle, joka hyväksyi ehdotuksemme ja opinnäytetyöhön liittyvän tutkimussuunnitelmamme. Suunnitelma sisälsi tutkittua tietoa kulttuuritoiminnan hyvinvointivaikutuksista ikääntyneille, ehdotuksen keskustelutilaisuuksista ja alustavan aikataulun. Haimme hyväksynnän saamisen jälkeen tutkimuslupaa Kauniaisten kaupungilta.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen keskustelimme vanhushpalvelupäällikön kanssa Villa Bredassa järjestettävästä jatkuvasta kulttuuritoiminnasta sekä toiminnan asiakas- ja asukaslähtöisestä kehittämisestä. Yhteisen keskustelun tuloksena totesimme pandemia-ajan rajoitusten mahdollistavan keskustelutilaisuuksien järjestämisen joulukuussa 2021. Pandemia-ajan rajoituksia noudattaen päätimme järjestettäväksi kaksi erillistä tilaisuutta kahdelle eri asiakaskohderyhmälle, asumisyksikön ryhmäkodin asukkaille ja palvelukeskuksen asukkaille. Kotihoidon tuella kotona asuvat asiakkaat, jotka eivät vieraile palvelukeskuksessa rajautuivat kohderyhmän ulkopuolelle. Sovimme tapaamisessa myös tutustumiskäynnistä Villa Bredaan sekä tilaisuuksien tarkemmista ajankohdista.

3 Kulttuuritoiminnan toteuttaminen

3.1 Kulttuuritoiminnan vaikutukset hyvinvoinnille

Kulttuuritoiminnaksi tässä opinnäytetyössä määritellään kaikki merkityksellinen luova ja osallistava toiminta mukaan lukien arjen kulttuurisuus, joka luo yhteisöllisyyttä ja antaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen. Ikääntyneiden oman äänen kuulemisen ja yhteiskeskustelun tarkoitus on saada tietoa ikääntyneiden omista toiveista heille järjestävään kulttuuritoimintaan liittyen. Keskustelutilaisuuksien järjestämiselle ei ole tarkkaa ulkopuolelta annettua ohjeistusta. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tuodaan esiin olemassa olevaa tietoa kulttuuritoiminnan hyvinvointivaikutuksista. Ikääntyneen oman äänen kuuleminen on merkityksellistä ikääntyneelle itselleen, mutta myös muille ikääntyneiden kanssa vuorovaikutuksessa oleville. (Sitra 2017; WHO 2019).

Tehostetun palveluasumisen ryhmäkoodissa asukkaiden toimintakyky on usein heikko ja asukkaat tarvitsevat paljon hoitoa ja huolenpitoa. Arjen kulttuuritoiminta voi tuoda

merkityksellisyyttä arkeen. Käypä hoito -suosituksen mukaan valtaosa asukkaista tarvitsee hoitoa muistisairaudesta johtuvan toimintakyvyn heikennyksen vuoksi, mutta myös aivoverenkiertohäiriöt, masennusoireet ja yksinäisyys ovat syynä ympärivuorokautiseen hoivaan. (Hyvä ympärivuorokautinen hoito. Käypä hoito -suositus 2020.) Juva ja Eloniemi-Sulkava (2015) yhdistävät muistisairauteen sairastuneiden käytösoireet huonoon elämänlaatuun ympärivuorokautisessa hoidossa. Elämänlaadun kannalta merkittäviksi nousevat psykososiaalisiin tarpeisiin vastaaminen, osallisuus, arvostuksen saaminen, toiminta ja yhteys omaisiin. Hyvään hoivaan kuuluvat osaava ja riittävä hoitohenkilökunta, lääketieteellinen asiantuntemus, hoitoympäristön sopivuus ja työn johtamisen taito (Juva & Eloniemi-Sulkava 2015: 523.)

Asukkaiden ja hoitohenkilökunnan yhteinen toiminta edistää vuorovaikutusta ja hyvää hoitoa. Kulttuuritoiminta, luova taiteellinen toiminta, antaa positiivisia terveysvaikutuksia. Sitran raportin (2017) mukaan kulttuuritoiminnalla on onnellisuutta lisäävä sekä rauhoittavien-, kipu- ja unilääkkeiden tarvetta ja käyttöä vähentävä vaikutus. Kulttuuritoiminnan kokeminen tai siihen osallistuminen edistävät osallistujan kykyä mukautua ja sopeutua elämässään eteen tuleviin tilanteisiin. Hoitohenkilökunnan ja asukkaiden vuorovaikutuksen paraneminen vahvistaa hoidon asukaslähtöisyyttä ja samalla myös henkilökunnan työhyvinvointia. Asukaslähtöisyys on asukkaan kanssa tasa-arvoista olemista ja yhdessä tekemistä. (Sitra 2017: 1–2.)

Kauniaisten kulttuuriohjelmassa kulttuuritoiminnan tarjoaminen ikäihmisille on myös osa hoitotyötä Maailman terveysjärjestö WHO:n suosituksen mukaan (Kauniaisten kulttuuriohjelma 2021: 4; WHO 2019: 9). World Health Organization raportti (2019) sisältää maailman laajuista tutkittua tietoa kulttuuritoiminnan vaikutuksista hyvinvointiin ja terveyteen. Raportti kertoo, miten taide aktivoi aistejamme, herättää mieleemme tunteita ja muistoja, luo sosiaalista vuorovaikutusta, aktivoi fyysiseen toimintaan sekä harjoittaa kognitiotamme. Kulttuuritoiminta lisää luottamusta ja tyytyväisyyttä hoitoon sillä se parantaa asukkaan ja hoitohenkilökunnan keskinäistä vuorovaikutusta. Taiteen kokeminen teatteriesityksenä tai kuvataiteena ylläpitää kognitiivista toimintakykyä ja toimii yhteisen keskustelun avaajana. Musiikin tahdissa liikkuminen parantaa tasapainoa ja vähentää kaatumisriskiä. (WHO 2019: 3, 24–25, 27.)

Osallistava kulttuuritoiminta antaa osallistujalle kokemuksia ja mahdollisuuden tulla kuuluksi, olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Sen vaikutuksista ikääntyneiden terveyteen ja hyvinvointiin on tutkimustietoa maailmanlaajuisesti. Tästä esimerkkinä on Iso-Britannian Mielenterveyssäätiön Osallistavan taiteen vaikutukset -raportti (An Evidence

Review of the Impact of Participatory Arts on Older People 2011), jonka sisältämät tutkimukset ovat pääosin Iso-Britanniasta. Raportissa osallistavan kulttuuritoiminnan hyvää tekeviksi vaikutuksiksi luetaan osallistujien välisen luottamuksen ja osallistujien oman itsetunnon lisääntyminen, henkisen hyvinvoinnin paraneminen, uuden omaksuminen, ilo ja elämästä nauttiminen, luova ajattelu sekä yhteenkuuluvuuden tunne. Raportissa todetaan myös, että ympärivuorokautisessa hoidossa osallistava kulttuuritoiminta, kuten musiikin kuuntelu tai muisteluhetket, antavat asukkaalle mahdollisuuden aktiivisen roolin ottamiseen. Tämä on tärkeää silloin, kun asukkaan rooli hoidossa on ollut asukkaan puolelta passiivista hoidon kohteena olemista. (An Evidence Review of the Impact of Participatory Arts on Older People 2011: 3.)

Kulttuuritoimintaan liittyvien toiveiden ja tarpeiden tunnistamiseen liittyvät hyödyt näkyvät myös ympäristössä, asiakkaiden ja asukkaiden kokemassa hyvinvoinnissa sekä hoitohenkilökunnan viihtyvyydessä ja työskentelytavoissa. Asiakkaiden ja asukkaiden toivoman kulttuuritoiminnan toteutuminen vahvistaa asiakas- ja asukaslähtöisyyttä sekä kuulluksi tulemistaan ja kokemaansa arvostusta. Kulttuuritoiminta, joka on asiakkaalle ja asukkaalle mieleistä, on lääkkeetöntä hoitoa. Sen hyötyjä ovat asukkaan hoitajan kanssa hoitotilanteessa koettu rauhoittava vaikutus, joka vähentää hoitotilanteissa esiintyvää asukkaan ja hoitajan välistä levottomuutta. Asukkaan ja henkilökunnan välinen suhde paranee, luottamus ja tyytyväisyys hoitoon sekä asukkaan turvallisuuden tunne lisääntyy. Kulttuuritoiminnalla on tutkimusten mukaan todettu olevan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia ja sen avulla on pystytty esimerkiksi vähentämään fyysisiä ja psyykkisiä oireita, ahdistusta ja stressiä. Kulttuuritoiminnan tarkoituksena on lisätä asukkaiden ja asiakkaiden viihtyvyyttä sekä elämänlaatua, osallisuutta, itseluottamusta ja vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Huhtinen-Hildén ym. 2017: 15, 20–23.)

Käypä hoito -suosituksen mukaan erityisesti ikääntyneillä lääkkeetön hoito, kuten kulttuuritoiminta, tulee nähdä ensisijaisena keinona usein jo käytössä olevan monilääkityksen vuoksi. Lääkkeellinen tarpeen mukainen hoito tulee voida yhdistää lääkkeettömiin hoitomenetelmiin (Kipu. Käypä hoito -suositus 2017.) Koposen ja Vatajan (2015) mukaan erityisesti muistisairauksiin liittyvien käytösoireiden hoitaminen lääkkeettömillä hoitomuodoilla, kuten kulttuuritoiminnalla, olisi tärkeää hyödyntää. Aggressiiviset käytösoireet uuvuttavat niin asukkaan kuin hoitajan ja voivat aiheuttaa vaaratilanteita. Hyvän hoidon suunnittelussa on ensisijaista selvittää fyysisten sairauksien ja kivun tuntemukset, jotta nämä voidaan hoitaa ensin. Näiden selvityksien jälkeen selvitetään muut mahdolliset käytösoireen aiheuttajat, kuten ympäristöön liittyvät tai vuorovaikutuksessa esiintyvät

vaikeudet, joiden hoidossa voidaan hyödyntää kulttuuritoimintaa esimerkiksi musiikki-, muistelu-, tai taideterapiana. (Koponen & Vataja 2015: 475–477.)

Kulttuuritoiminnan toteutuminen omien toiveiden mukaisena on ikääntyneelle merkityksellistä toimintaa. Draxl ym. (2017) korostavat yksilölle merkityksellistä tekemistä ja sen jatkamista myös eläkkeelle jäämisen jälkeen. Ikääntyneelle merkityksellinen tekeminen on tärkeää hyvinvoinnin ja merkityksellisyyden tunteen säilyttämisen vuoksi. He, jotka ovat löytäneet luovan harrastuksen vasta eläkkeelle jäätyään ovat saaneet myös elämänsä mielekkyyttä ja hyvää oloa. Tästä syystä ikääntyneitä tulee kannustaa osallistumaan luovaan toimintaan ja kertoa sen hyvää tekevistä vaikutuksista ihmiselle. Kaikissa toimissa on kuitenkin tärkeää kunnioittaa yksilön autonomiaa ja antaa ihmisen itse valita millaiseen toimintaan hän haluaa osallistua. (Draxl ym. 2017: 18.)

Kulttuuritoimintaan liittyvien toiveiden kertomisen tulisi tapahtua kannustavassa ilmapiirissä. Weisberg ja Wilder (1985) ovat kuvanneet ikäihmisten arvottomuuden tunnetta, jolloin ikääntynyt voi ajatella, ettei häntä varten tarvitse enää toteuttaa osallistavaa kulttuuritoimintaa tai erityisiä elämyksiä. Kirja sisältää esimerkkejä kulttuuritoiminnasta, kuten mielikuvaharjoituksia ryhmässä ja pienimuotoisia esityksiä, joissa ikäihmiset ovat ottaneet aktiivisen roolin, kun se on tehty heille mahdolliseksi. Toimintarajoitteita, kuten afasia tai muistisairaus, ei nähdä esteenä kulttuuritoimintaan osallistumisessa. (Weisberg & Wilder 1985.)

Kulttuuritoiminnan järjestäminen palvelukeskuksen asiakkaiden ja asukkaiden yhteistomintana edistää osaltaan toiminnan hyvinvointivaikutuksia. Sosiologian ja gerontologian tohtorin Markus H. Schafer (2011) tutkimuksessa on haastateltu kyselylomakkeella Yhdysvaltojen keskilännessä sijaitsevassa yhdessä senioriyhteisössä asuvaa 123 ikäihmistä. Ikäihmisille osoitetussa kyselyssä selvitettiin sosiaalisten suhteiden merkitystä asukkaille sekä asukkaan koetun terveyden liittymistä hänen asemaansa yhteisön sosiaalisissa verkostoissa. Kyselyn tuloksissa tuli esiin muun muassa kahden asukkaan kahdenvälisessä kohtaamisessaan koettu sosiaalisen merkityksen ero asukkaiden välillä. Tapaaminen oli terveydentilansa paremmaksi kokevalle satunnainen tapaaminen, mutta terveydentilansa heikommaksi kokevalle odotetuin ja merkityksellinen keskustelu. Asukkaista keskimääräistä terveimmiksi itsensä kokevat olivat niitä, joiden kanssa muut asukkaat kertoivat useista merkityksellisistä kohtaamisistaan. Terveimmiksi itsensä kokevat asukkaat kokivat merkityksellisiksi kohtaamisensa yhteisön keskeisten toimijoiden kanssa. Havaintona kyselyssä oli, että terveydeltään heikommät tarvitsevat enemmän sosiaalista tukea ja siksi myös ilmoittavat enemmän asukkaiden välisistä kohtaamisistaan. (Schafer 2011; 795–803.)

3.2 Ikääntyneiden kuuleminen kulttuuritoimintaa järjestettäessä

Suomessa laki velvoittaa kuntia kulttuuritoiminnan järjestämiseen. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) tukee mahdollisuuksia luovan ilmaisun tekemiseen tai kokemiseen, edistää kulttuurin keinoin hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä. Laissa kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Osallistumista kulttuuritoimintaan tuetaan monessa eri laissa. Perustuslaissa (1999/731) kerrotaan yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan kehittämiseen ja itseä koskevaan päätöksen tekoon (Suomen perustuslaki 1999/731 § 2, § 14). Vanhuspalvelulaki määrittää pitkäaikaista hoito- ja huolenpitoa ohjaavia periaatteita. Asukkaalle tulee tarjota mahdollisuus osallistua mielekkäiseen ja hyvinvointia tukevaan toimintaan. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 28.12.2012/980 § 14.) Maailmalla, YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa artiklan 27 mukaan jokaisella on oikeus osallistua sivistävään elämään ja nauttia taiteista (Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus).

Kulttuuritoiminnan myönteisenä vaikutuksena Kauniaisten kaupungin kulttuuriohjelmassa (2021) todetaan kulttuuripalveluiden positiivinen vaikutus hyvinvointiin. Kulttuuritoimintaa kuvataan innostavana, kaupunkia elävöittäväenä, hyvän mielen tuojana, rentouttavana ja arjesta karkaamisen mahdollistajana. Ikääntyneille tarjottava kulttuuritoiminta keskittyy kaupungin Villa Bredan palvelukeskukseen. Villa Bredassa kulttuuritoimintaa tarjotaan omassa kodissaan asuville asiakkaille ja palvelukeskuksen asumisyksikön ryhmäkotien asukkaille. (Kauniaisten kulttuuriohjelma 2021: 4.)

Ikääntyneiden kuntalaisten oman äänen kuulemiseen ja samalla hyvinvoinnin edistämiseen on Suomessa käynnistetty useita hankkeita. Elämänote-ohjelmassa vuosina 2018–2021 oli mukana 20 järjestöhanketta. Ohjelmaa koordinoi Ikäinstituutti ja Valli ry. Järjestöhankkeissa tuettiin ikäihmisten osallisuutta, kotona asumista ja elämänhallintaa sekä etsittiin tapoja tavoittaa erilaisissa tilanteissa olevia ikääntyneitä. Ohjelmaan liittyvään Hoppanian ja Vilkon (2020) tutkimusraporttiin on haastateltu ikääntyneitä itseään ja käytetty myös kanssatutkimuksen menetelmää, jossa iäkkäät haastattelevat toisia ikääntyneitä. Raportti tuo esiin ikääntymisen monimuotoisuuden, ikääntyneiden yksilölliset arjen avuntarpeet kotona ja elinympäristössään sekä palveluiden saatavuudessa ja sosiaalisissa suhteissa. Avuntarpeeseen ja elämän mielekkyyteen haetaan ratkaisuja elämäkokemuksesta, kulttuurista ja yhteisöllisestä toiminnasta. Ohjelmassa tuotiin esiin osallisuutta vahvistavina tuloksina muun muassa esteetön ja vuorovaikutusta tukeva asuinympäristö, ikääntyneelle saatavilla olevat toimivat lähipalvelut, avunsaanti

ja vastavuoroisuus yhteisössä (Hoppania & Vilkkonen 2020: 10,13, 19, 24, 35.) Ohjelmassa mukana olevat järjestöt aloittivat hanketyönsä etsivällä työllä, joka suuntautui niiden ikääntyneiden löytämiseen, joille hankkeen avulla oli mahdollista lisätä elämänlaatua. Hankkeissa kuvattiin 47 erilaista ikääntyneen elämää tukevaa toimintamallia, neljässä eri teemassa, jotka olivat löydetyksi tuleminen, helppo osallistua, eväitä arkeen ja osallistujasta tekijäksi. (Ikäinstituutti.) Ikääntyneiden haastatteluista laaditut toimintamallit on esitelty hankkeen verkkosivuilla ja ovat käyttöön otettavissa valtakunnallisesti kaikille ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämisen eteen työtä tekeville toimijoille.

Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry toteutti hyvinvointikyselyn Rovaniemellä asuville ikääntyneille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kysely oli kohdennettu yli 65-vuotiaille ja kyselyyn oli mahdollista osallistua yhdistysten järjestämissä tapahtumissa tai verkossa. Hyvinvointikyselyssä selvitettiin ikääntyneiden rovaniemeläisten koettua hyvinvointia, kysely koostui numeerisista vastausvaihtoehdoista ja avoimista kysymyksistä. Hyvinvointikyselyssä nousi esiin ikääntyneiden huoli jäämisestä elämässä ulkopuoliseksi, joka näkyisi heille palveluiden tavoittamattomuudessa, arjessa pärjäämättömyydessä ja yksinäisyydessä. Kyselyn tuloksissa ikääntyneet toivoivat Rovaniemen alueelle mahdollisuutta muun muassa osallistumiseen eri tapahtumissa kuten seniorimessuille, vaihtuvaa virkistystoimintaa, liikuntaryhmiä, kuljetusten järjestämistä tapahtumiin. Uimahalli koettiin erityisen tärkeäksi ja se tuli esiin useammassa vastauksessa. Tavallisten hiihtolatuksen lisäksi toivottiin ikääntyneille suunnattua mummolatua. Hyvinvointikyselyn tuloksia hyödynnettiin Rovaniemen hyvinvointikertomustyössä ja alueen yhdistysten toiminnan kehittämisessä. (Ahola & Ruuth 2017: 1–2, 17, 24–33.)

Kulttuuritoiminnan hyvinvointivaikutuksien selvittäminen ja kulttuuriohjelman laatiminen osana kaupunkien hyvinvointisuunnitelmaa on toteutunut Kauniaisten lisäksi myös muualla Suomessa. Seinäjoen kaupunki on tuottanut ikääntyvien K65-kulttuurihyvinvointi-suunnitelman vuosille 2021–2025, joka on ensimmäinen laaja ikääntyneille suunnattu kulttuurisuunnitelma. Suunnittelutyöhön on osallistunut monien eri alojen asiantuntijoiden lisäksi ikääntyneet seinäjokelaiset. Suunnitelmaan kerättiin tietoa yli 65-vuotiailta seinäjokelaisilta kulttuurihyvinvointikyselyn muodossa. (Kokkonen 2021: 2–4.) Kysely koostui monivalintakysymyksistä, väittämistä ja avoimista kysymyksistä. Kysely oli saatavissa verkossa sekä paperisena versiona kirjastossa ja muutamassa ikääntyneille suunnatussa tapahtumassa. Kyselyn laatimisessa hyödynnettiin tutkittua teoretietoa kulttuurin hyvinvointivaikutuksista ja sen saatavuudesta sekä hyödynnettiin K65-ryhmältä saatua palautetta. K65-ydinryhmä koostuu Seinäjoen kaupungin eri toimialoista ja Etelä-Pohjanmaan muistiyhdistyksen työntekijöistä. (Teitti 2020: 31.)

Seinäjoella kulttuurisuunnitelman keskeinen tarkoitus on hyödyntää laajemmin kulttuurista saatuja hyvinvointivaikutuksia ikääntyneiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Nimetyt tavoitteet ovat ikääntyneiden kokeman yksinäisyyden vähentäminen, parantaa kulttuuripalveluiden saatavuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia, kehittää kulttuurista vapaaehtoistoimintaa, lisätä osallisuutta kulttuurin keinoin sekä ikääntyvien kulttuurihyvinvointia tukevia resursseja. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tueksi on monipuolisesti kerätty ja tuotettu tietoa eri tietolähteitä hyödyntäen, suunnitelmassa kannustetaan tarjoamaan kulttuuria terveyttä ja hyvinvointia tukevien vaikutusten vuoksi. Suunnitelmaan asetettujen tavoitteiden toteutumista seuraa moniammatillinen asiantuntijaryhmä säännöllisesti. Suunnitelman kokoamisessa tärkeimmäksi yksittäiseksi asiaksi nostettiin ikääntyneiden äänen kuuleminen. Tärkeäksi kulttuurihyvinvoinnin tutkimisessa nostetaan menojen kohdistaminen erityisesti ennaltaehkäiseviin terveyden sekä hyvinvoinnin palveluihin ja siitä saatavaan taloudelliseen hyötyyn. (Kokonniemi 2021: 2–4, 6–8.)

Hyvänä esimerkkinä ikääntyneen omien yksilöllisten kulttuuritoimintaan liittyvien toiveiden kirjaamisesta on AILI-verkostohanke vuosina 2016–2019. Tässä valtakunnallisessa 13 kunnan kulttuuri- ja vanhuspalveluiden asiantuntijaverkoston hankkeessa korostettiin kulttuurisen vanhustyön merkityksellisyttä. Hankkeen tuloksena kehitettiin kulttuurinen henkilöprofiili ympärivuorokautiseen hoivaan. Erityistä henkilöprofiilissa on, että siihen kootaan ikääntyneen henkilön kulttuurinen tausta sekä hänen toiveensa ja mieltymyksensä. Profiiliin käyttö on ilmaista RAI-LTC käyttäjillä ja ollut mahdollista helmikuusta 2020. Tarkoituksena on edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja toimintakykyä kulttuuritoiminnalla sekä kehittää heille tuotettavia palveluja. Kyse on kulttuurikirjaamisesta potilas- ja asiakastietokantoihin. Hankkeessa ikääntyneiden kulttuurioikeudet olivat yksi keskeisistä päämääristä. (Siponkoski, Silva 2020.)

Nyqvistin (2019) YAMK-opinnäytetyön tuotos kulttuurisuunnitelman mallista Vaasan kaupungin palvelutaloon sisälsi AILI-verkostohankkeen mukaisen esittelyn kulttuurisen vanhustyön henkilöprofiili-työvälineestä. Opinnäytetyössä toteutettiin hoitohenkilökunnan ja asukkaiden haastattelu liittyen heidän toiveisiinsa kulttuuritoiminnalle. Toiveet liittyivät muun muassa yhdessä tekemiseen, muistelu- tai musiikkihetkiin, luontoon liittyvään ryhmätoimintaan ja toiminnan yllätyksellisyyteen. Palvelutalon yhteistyö kulttuuri-toimijoiden kanssa perustui sopimuksien tekoon ja sillä oli vaikutusta myös ratkaisuihin palvelutalon asuinympäristössä. (Nyqvist 2019.)

4 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön tavoite on kuulla ikääntyneiden omia toiveita kulttuuritoiminnalle. Tarkoituksena järjestää keskustelutilaisuuksia, jossa ikääntyneen oma ääni tulee kuulluksi ja kulttuuritoimintaa voidaan kehittää asiakas- ja asukaslähtöisesti. Opinnäytetyömme tavoitteen rajaaminen asiakkaiden ja asukkaiden toiveiden kuulemiseen oli hyvä päätös, joka auttoi keskittymään olennaiseen, ikääntyneiden oman äänen kuulemiseen. Keskustelutilaisuudessa ääni on tilaisuuteen osallistujilla itsellään, ja he saavat tilaisuuden kertoa toiveistaan mieleisestä toiminnasta ilman valmiiksi annettuja ehdotuksia, rajattuja esittelyjä tai valmiita oletuksia siitä, mitä ikääntyneet voisivat haluta heille tarjottavaksi.

Villa Bredan palvelukeskuksen toiminnanohjaajan kuvaus nykyisestä kulttuuritoiminnasta toi esiin kehittämisen tarpeita, kun toiminnan tarkastelussa oli enemmän haasteita positiivisten onnistumisien sijasta. Tärkeimmäksi nousivat haasteet kulttuuritoiminnan kiinnostavaksi tekemisessä, toimintaan kutsumisessa monikanavaisesti sekä aikataulutuksessa, jotta suosittua lounasaikaa voidaan hyödyntää, sekä asukkaiden ja asiakkaiden aikataulua sovittaa yhteisen toiminnan järjestämiseen. Oman haasteensa toiminnan järjestämiselle on tuonut Villa Bredan palvelukeskuksen tilojen ahtauteen ja heikko akustiikka sekä äänen kantautuminen muihin tiloihin. Nämä ovat asioita, jotka tulee huomioida toiminnan suunnittelussa, kuten Kauniaisten kaupungin kulttuuritoimen järjestämissä yhteislaulutilaisuuksissa ja konserteissa.

Yhtenä hyvänä esimerkkinä Villa Bredan asiakkaiden ja asukkaiden omannäköisestä suositusta kulttuuritoiminnasta on Breda-kerho, jonka osallistujamäärä on täyttynyt. Kerhossa vaihdetaan kuulumisia, istuma- ja aivojumpataan, keskustellaan viikon puheenaiheista, lapsuuden leluista, kekristä, lemmikkieläimistä sekä järjestetään joululevyraati ja vuoden loppuksi toiminnan päättävä pikkujoulu. Villa Bredan asukkaiden ja asiakkaiden omannäköisen toiminnan selvittämiseen tulisi etsiä asukkaille ja asiakkaille uusia vaikuttamisen tapoja. Omaisyhteistyö nähdään myös yhtenä palvelukeskuksen toiminnan ja hyvän hoidon järjestämistä tukevana voimavarana.

Miksi tulee tietää mitä ikäihmiset toivovat kulttuuritoiminnalta? Kulttuuritoiminnan hyötyinä on jo tunnistettu asiakkaiden ja asukkaiden psykososiaaliset tarpeet ja toimintakyvyn ylläpitäminen (WHO 2019: 3, 24–25, 27; Huhtinen-Hildén ym. 2017: 15, 20–23). Villa Bredassa kulttuuritoimintaa järjestäneet työntekijät ovat huomanneet, että juuri asukkaiden ja asiakkaiden omannäköisen toiminnan selvittäminen on avain suositun

toiminnan toteuttamiseen. Asiakkaat ja asukkaat kiinnostuvat toiminnasta ja lähtevät toimintaan mukaan, kun toimintaa toteutetaan heidän tarpeistaan ja toiveistaan lähtien. Toiveet uudistuvat myös ajassa ja eri vuosikymmenillä syntyneillä asiakkailla ja asukkailla on yksilöllisiä odotuksia ja toiveita kulttuuritoiminnalta.

5 Opinnäytetyön menetelmät ja aikataulu

5.1 Learning café- ja Toivelistatekniikka-menetelmä

Ojasalo ym. (2020) mukaan Learning café -menetelmä on yhteisöllinen ideointimenetelmä uuden kehittämiseen, joka hyödyntää ihmisten välistä vuorovaikutusta. Menetelmän tarkoitus on saada aikaan keskustelua valitusta aiheesta pöytäryhmissä ja jakaa erilaisia näkökulmia. Keskustelusta syntyvät ideat kirjataan pöytäliinaan ja käsiteltävän aiheen vaihtuessa eri pöytäryhmät voivat nähdä toistensa kirjoittamat ideat ja näkökulmat. Tilaisuudessa yhdessä pöytäryhmässä on enimmillään neljä henkilöä. Aktiivinen syntyvä keskustelu ja ideointi nähdään Learning café -menetelmässä rikkautena. Keskustelu vaatii etukäteen suunniteltujen taukojen pitämisen ja johtajan, joka ohjaa keskustelua tarvittaessa takaisin käsiteltävän aiheen äärelle. (Ojasalo ym. 2020: 158, 162.) Kupias ja Koski (2012) korostavat kahvilapöydän ääressä -tyyppistä keskustelua menetelmänä, joka luo osallistujille käsiteltävään aiheeseen yhteistä merkitystä, ja sitoutumista yhteisen ymmärryksen sekä ideoinnin luomiseen (Kupias & Koski 2012: luku 7). Menetelmä on yksinkertainen ja helposti toteutettava yhteisen mielipiteen löytämiseen ja tiedon luomiseen (Innokyla.fi).

Toivelistatekniikka-menetelmä soveltuu palveluiden kehittämiseen ryhmäkeskustelun keinoin erikseen annettavasta aiheesta. Keskustelussa esiin tulevista toiveista ja odotuksista toteutetaan toivelista, jossa toiveita kerätään eri aiheiden alle. Keskusteluun osallistujia kannustetaan kertomaan tarpeistaan huomioimatta heillä mahdollisesti olevia rajoitteita tai toimintakyvyn esteitä. Menetelmän avulla keskitytään jokaisen omien toiveiden esiin tuomiseen ja siitä saatavaan hyötyyn. Menetelmällä kaikki toiveet tulevat kirjatuiksi, kun osallistujien välinen toisten toiveiden kritisointi tai tuomitseminen ei ole sallittua. Salliva ilmapiiri keskustelussa mahdollistaa runsaan ideoinnin, kun keskustelussa ei esitetä ajatuksia toiveiden toteutettavuudesta, joka voisi rajoittaa toiveesta kertomista. (Ojasalo ym. 2020: 172–173.)

5.2 Menetelmien valinta

Ikääntyneen omien toiveiden kuulemiseen soveltui mielestämme paremmin yhteiset keskustelutilaisuudet kuin sähköinen- tai paperilomakekysely yksittäiselle asiakkaalle tai asukkaalle. Keskustelutilaisuudet antavat meille mahdollisuuden kertoa osallistujille tilaisuuksien alussa mitä kulttuuritoiminnalla tarkoitamme. Kulttuuritoimintaan käsitteenä voi liittyä kysymyksiä, joiden esittämiseen tulee olla mahdollisuus. Yhteinen ymmärrys tilaisuuksien aiheesta tukee yhteisen keskustelun syntymistä. Toivoimme yhteisen keskustelun myös toimivan osallistujille muistuttajana jo mahdollisesti unohdetuista kulttuuritoiminnallisista kokemuksista. Yhteisesti jaettujen kokemusten ja toiveiden kuuleminen voi innostaa kokeilemaan osallistujalle itselleen uutta toimintaa, kun toinen vertainen ikääntynyt osallistuja jakaa vinkkejä ja kokemuksia itselleen mieleisestä toiminnasta. Osallistajat voivat yhteiskeskustelussa rohkaista ja kannustaa toisiaan kulttuuritoimintaan liittyvien toiveidensa kertomisessa.

Yhteiset tilaisuudet, jossa kaikki tulevat kuulluksi ja nähdyiksi auttaa myös meitä tilaisuuden järjestäjinä huomaamaan, jos osallistuja tarvitsee avustamista toiveensa kirjauksissa. Halusimme valita keskustelutilaisuuksien järjestämiseen menetelmät, jotka antavat mahdollisuuden avoimeen keskusteluun ja lisäkysymyksiin sekä virhetulkintojen vähentämiseen. Valittavien menetelmien tuli tukea keskustelutilaisuuksien runsasta ideointia ja kannustaa osallistujia omien toiveiden kertomiseen.

Päätimme valita Learning café, toiselta nimeltään Oppimiskahvila-menetelmän keskustelutilaisuuksien järjestämiseen, sillä sen avulla voimme huomioida osallistujat yksilöllisesti. Menetelmässä toimitaan pienryhmässä, joka tukee kuulluksi tuleamista, vähentää ärsykkeiden määrää ja tukee osallistujan kykyä keskittyä sekä antaa tunteen yhteisestä toiminnasta. Menetelmä hyödyntää ihmisten välistä vuorovaikutusta, yhteistä pohdintaa ja ajatustenvaihtoa. Sen avulla on mahdollista kuulla ja kerätä toiveita sekä erilaisia näkökulmia kehitettävästä aiheesta mahdollisimman monelta. Osallistajat voivat kertoa toiveisiinsa liittyviä taustatietoja ja merkityksiä. Menetelmä soveltuu toiminnan kehittämiseen ja tutkitun tiedon hyödyntämiseen.

Toivelistatekniikka valikoitui toiveiden keräämiseen ja toiveista toteutettavan raportin laatimiseen menetelmänä, joka mahdollistaa runsaan ideoinnin. Keskustelutilaisuuksiin laatimamme avoimet kysymykset keskittyivät menetelmän mukaisesti odotuksiin ja toiveisiin kulttuuritoiminnan kehittämisessä sekä laadullisiin asioihin palvelukeskuksen toiminnasta. Kysymykset keskittyivät kulttuuritoiminnan hyötyihin, ilman ajatuksia osallis-

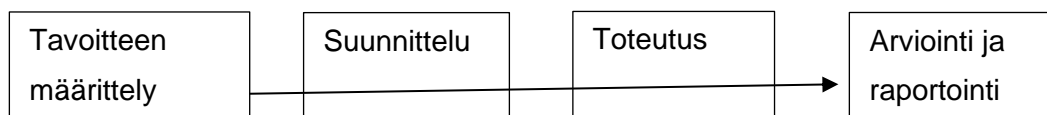

tujan toimintaan osallistumiseen liittyvistä rajoitteista tai esteistä. Keskusteluun osallistuvalla voi olla itsellään oletuksia tai aiempia kokemuksia, jotka vaikuttavat haluun jakaa omia toiveita, kuten pyörätuolilla osallistuminen. Kysymyksien suuntautuessa toiveisiin ilman esteiden ja rajoitusten huomiointia osaltaan rohkaisee kertomaan toiveita, jotka muuten voisivat jäädä kertomatta ajateltaessa, että toiveen toteuttaminen on mahdotonta. Keskustelutilaisuuden tarkoitus ei ole ratkaista toivotun toiminnan edellytyksiä, vaan kerätä toiveita ja antaa järjestävän tahon ratkaista vaaditut edellytykset toiminnalle ja toimintaan osallistumiselle.

5.3 Toiminnallisen kehittämisen vaiheet ja aikataulu

Kehittämistoiminnassa tavoite tulee olla määritelty ja mahdolliset haasteet tunnistettu ennen kuin kehittämismenetelmät valitaan. Toiminnan kehittäjien tulee tutustua kehitettävään toimintaympäristöön, jotta tavoite ja ratkaisut tukevat toimintaympäristön jokapäiväistä toimintaa. Suunnitteluvaiheessa tehtävät menetelmävalinnat tukevat tavoitteeseen pääsemistä ja valinnat tulee tehdä huolellisesti eri menetelmien soveltuvuutta vertailemalla. Valintaan vaikuttavat toimintaympäristö, kohderyhmän koko, kehittämistoiminnan laajuus. Toiminnan edetessä toteutusvaiheeseen on tärkeää, että kehittämistoimintaan osallistujilla on yhteinen ymmärrys toiminnasta ja sen tavoitteesta. Kehittämistoiminnan päättyessä lopuksi arvioidaan tavoitteeseen pääsy ja tuotos. (Ojasalo ym. 2020: 22, 29, 62.)

Toikon ja Rantasen (2009) yksinkertainen kehittämistoiminnan lineaarinen malli kuvaa parhaiten opinnäytetyömme kehittämistoimintaa, jossa toiminnan kaikki vaiheet oli mahdollista suunnitella tarkasti. Mallilla voidaan kuvata (Kuvio 1) tavoitteeseen pääsyn prosessi selkeästi ja etenevänä. (Toikko & Rantanen 2009: 64, 66.)

Kuvio 1. Kehittämistoiminnan lineaarinen malli

Opinnäytetyön aikataulu toteutui suunnitellusti. Tilaa yhteistyön aloittamista varjosti syksyllä 2021 pandemia-ajan rajoitukset keskustelutilaisuuden järjestämiselle. Tutkimussuunnitelman hyväksyminen ja tutkimusluvan saaminen sekä pandemia-ajan rajoitusten lieventäminen mahdollistivat tilaisuuksien järjestämisen vielä ennen joulua

2021. Seuraavan kevään 2022 kävimme läpi keskustelutilaisuuden antia, osallistuneiden toiveita ja järjestäjinä tekemiämme havaintoja, kirjoitimme ja julkaisimme opinnäytetyömme.

Taulukko 1. Opinnäytetyön etenemisen aikataulu.

Syys- joulukuu 2021	Opinnäytetyön tilaajan ja aiheen valinta. Tutkimussuunnitelman valmistuminen. Tutkimusluvan hakeminen. Tilaajayhteistyöstä sopiminen. Tilaajayhteistyöhön liittyvät tapaamiset. Tutustumiskäynti Villa Bredan palvelukeskukseen. Keskustelutilaisuuksien järjestäminen.
Tammi- toukokuu 2022	Opinnäytetyön toteutus. Opinnäytetyön liitteenä olevan raportin luovutus tilaajalle. Opinnäytetyön julkistaminen.

6 Keskustelutilaisuudet

6.1 Valmistautuminen

Kehittämistyön käynnisti tapaaminen vanhuspalvelupäällikön ja Villa Bredan työntekijöiden kanssa, jossa sovimme keskustelutilaisuuden järjestämisestä. Keskustelutilaisuudet nähtiin yhteisesti hyvänä mahdollisuutena kuulla asukkaita ja asiakkaita. Tutustuimme palvelukeskuksen toimintaan ja tilaisuuksia varten tarjolla oleviin tiloihin yhdessä Villa Bredan työntekijöiden kanssa. Olimme yhtä mieltä siitä, että tilaisuuksien järjestäminen kasvokkain tapahtuvana kohtaamisena olisi mielekkäämpää osallistujille ja kannustaisi omien toiveiden kertomiseen paremmin kuin sähköinen kysely. Näimme tilaisuudet helposti toteutettavana uutena tapana kuulla asukkaita ja asiakkaita myös tulevaisuudessa ikääntyneiden määrän lisääntyessä. Keskustelutilaisuuksien järjestämisellä luotimme saavamme runsaasti tietoa mieluisesta kulttuuritoiminnasta, joka parantaa asiakkaiden ja asukkaiden arkea, hyvää elämää sekä samalla työntekijöiden työhyvinvointia ja jaksamista.

Keskustelimme Villa Bredan työntekijöiden kanssa asukkaiden ja asiakkaiden tilaisuuteen kutsumisesta, halukkuudesta osallistua ja avuntarpeesta. Tilaisuuteen kutsuttaville asukkaille ja asiakkaille palvelukeskus on paikkana tuttu, asiakkaille päivätoiminnasta ja asukkaille toimintaympäristönä. Osallistujien anonymiteetin toteutumiseksi sovimme, että työntekijät valitsevat yhden ryhmäkodin, jonka asukkaat kutsutaan tilaisuuteen sekä kutsun välittämisestä sähköpostilla Villa Bredan palvelukeskuksen asiakkaille. Yleinen tiedote keskustelutilaisuuksista oli lisäksi näkyvillä asumisyksikön ryhmäkodin ja palvelukeskuksen yleisillä ilmoitustauluilla. Työntekijät välittivät kutsun yhteydessä tiedot opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksesta kerätä toiveita Villa Bredassa järjestettävälle kulttuuritoiminnalle sekä meistä opinnäytetyön tekijöinä. Kutsussa työntekijät myös kannustivat asukkaita ja asiakkaita rohkeasti osallistumaan tilaisuuksiin. Yksittäisen keskustelutilaisuuden osallistujamäärä rajattiin voimassa olleen pandemiarajoituksen mukaan enintään kahdeksaan henkilöön. Pyysimme etukäteen työntekijöiltä tiedon osallistujien ennakoilmoittautumisten lukumäärästä, jotta pystyimme huomioimaan voimassa olleet pandemiarajoitukset. Ennakoilmoittautumisten määrä ei ylittänyt osallistujien enimmäismäärää.

Varauduimme osallistujamäärän mahdollisiin muutoksiin vielä varsinaisena tilaisuuspäivänä sillä asukkaiden ja myös asiakkaiden toimintakyky sekä avuntarve voivat päiväkohtaisesti vaihdella. Asiakkaiden ja asukkaiden osallistumiseen vaikuttavat merkittävästi heidän tarvitsemansa tuki, kokemuksensa aiemmasta tuen saamisestaan, arvostuksen tunteestaan ja kuulluksi tulemisesta. Vastuu tilaisuuteen osallistumiseen annettavasta tuesta on asukkaan kohdalla työntekijöillä ja palvelukeskuksen ulkopuolelta tulevan asiakkaan kohdalla hänen läheisillään. Saadakseen tunteen oman elämänsä hallinnasta on asukkaiden ja myös asiakkaiden koettava, että he voivat vaikuttaa asioihinsa, tuntea kuuluvansa ryhmään ja selvittää arjen toiminnoista (Huhtinen-Hildén & Puustelli-Pitkänen & Strandman & Ala-Nikkola 2017: 19).

Asukkaalle ryhmäkodin kannustavalla, toimintakykyä ylläpitävällä hoivalla, sekä asiakkaiden kokemuksella heidän aiemmin saamastaan tuesta palvelukeskuskäynnillä on merkitystä haluun osallistua keskustelutilaisuuteen. Dunderfelt (2011) tuo esiin ympäristön, kuten kodin, palvelukeskuksen tai ryhmäkotien, tuomaa merkitystä ikääntyvälle siellä olevina odotuksina, vaatimuksina ja yksilöllisten toiveiden huomioimisena. Ympäristö, jossa ikäihminen ei tule kuulluksi tai hänen kiinnostuksen kohteitaan ei selvitetä, voi aiheuttaa ikääntyneen vetäytymisen erilleen muista. Dunderfelt pitää tärkeänä koko elämänaikaista vuoropuhelua ihmisten välillä, niin sanottua peilisuhdetta, jossa täyttyy ihmisen tarve olla arvostettu ja, että hänen tarpeistaan ollaan kiinnostuneita. (Dunderfelt 2011: 206.)

Valmistauduimme kertomaan opinnäytetyöstämme ja sen tavoitteesta. Teimme lisäksi syksyllä tutkimusluvan saatuamme valokuvaesittelyn keskustelutilaisuuksiin osallistujille tutussa Kauniaisten lähiluonnossa ja kaupunkiympäristössä. Valokuvaesittelyä varten liikuimme kävellen ja autolla Kauniaisissa samalla valokuvia ottaen. Esitykseen koostimme valokuvia, joiden tarkoitus oli saattaa osallistujia pääsemään aiheeseen, kertoa mitä kaikkea kulttuuritoiminta voi käsittää, herättää mielenkiintoa sekä rohkaista osallistujia kertomaan toiveitaan järjestettävälle kulttuuritoiminnalle. Tarkoituksena oli, että kaikilla osallistujilla on samat tiedolliset lähtökohdat siitä, että kulttuuritoiminta käsittää myös muutakin kuin korkeakulttuurin. Suunnittelimme valokuvaesityksen tilaisuuden alkuun varmistaaksemme, etteivät osallistujat jättäisi toivettaan kertomatta, jos he eivät ole varmoja onko oma toive kulttuuritoimintaa vai ei.

Keskustelutilaisuuden onnistumisessa ovat Dunderfeltin (2003) mukaan tärkeässä asemassa tosiasioihin ja konkretiaan pyrkiminen. Tilaisuuden järjestäjien keskustelun tarkka havainnointi ilman itse tehtyjä tulkintoja on oleellista tiedon luotettavuuden kannalta. Merkityksellistä on myös keskustelukumppaneiden kunnioittaminen toista kuuntelemalla, toisen kohteliaasta ja harkiten tehdystä keskeyttämisestä silloin, kun keskustelun eteenpäin vieminen sitä vaatii. Osallistujien kannustamisesta omien ajatuksien esille tuomiseen ja tilan antamisesta keskustelulle. Keskustelua aloittaessa osallistujilla tulee olla tiedossa keskustelun yhteinen tavoite ja aika. (Dunderfelt 2003.)

Toivelistatekniikka-menetelmän mukaan muodostimme valmiiksi avoimia kysymyksiä toiveista kulttuuritoiminnalle. Menetelmä kannustaa runsaaseen ideointiin, toiveiden kertomiseen ja tukee toiveista kattavan raportin syntymistä. Tutustuimme ennakkoon Selkokeskuksen (2021) ohjeistamaan yleiskieleen, joka on yleiskieltä ymmärrettävämpää ja sanastoltaan luettavampaa kieltä. Selkokielineen puhe ja teksti on kirjoitettu ja puhuttu lukijaa ajatellen sinä-muodolla, selkein sanavalinnoin ja johdonmukaisesti. (Selkokeskus 2021.) Teimme esitysmateriaalin selkokielisenä sekä suomen- ja ruotsinkielisenä yhteisen ymmärryksen varmistamiseksi, jotta kaikki esittämämme materiaalit olisivat helposti ymmärrettäviä ja niissä olisi mahdollisimman vähän tulkinnan varaa. Kysymyksiä testasimme etukäteen omilla ikääntyneillä läheisillämme.

Osallistuvia asukkaita varauduimme huomioimaan erilaisilla yksilöllisen vuorovaikutuksen keinoilla, kuten tilaisuuden alkuun suunnittelemallamme valokuvaesityksellä ja esillä olevilla aiheilla, kuten ulkoilu ja luonto. Suunnittelimme tilaisuuden ajallisen kulun etukäteen, jotta pysyisimme osallistujille tilaisuuden alussa ilmoittamassamme aikataulussa. Muistisairauteen sairastuneen asukkaan kulttuuritoimintaan liittyvät toiveet voivat

olla vaikeasti tulkittavissa, unohduksissa ja sanallinen vuorovaikutus heikentynyt. Tutustuimme tilaisuuksia varten Brunbergin ja Haapalan (2013) oppaaseen, joka neuvoo vuorovaikutukseen muistisairauteen sairastuneen osallistujan kanssa, jonka kyky vastata avoimeen kysymykseen on heikentynyt. Oppaassa tuodaan esiin toiminnallisen vastaamisen vaihtoehtoja, joiden avulla osallistuja saa mahdollisuuden käyttää olemassa olevaa toimintakykyään toiveidensa ilmaisemisessa. Vastaamiselle annetaan aikaa, ja vastauksen voi antaa käyttäen eleitä, katsetta, äänenpainoa tai kosketusta. Vastaamisessa ei saa olla kiireen tuntua. Kysymyksissä suositaan yhteen asiaan keskittymistä ja mahdollisuutta vastata kyllä tai ei, tai en tiedä. Vastauksen voi antaa valitsemalla kyseisen vastausvaihtoehdon sanomalla tai vain osoittamalla vaihtoehtoa. Tilaisuuden luonteella on merkitystä, kuten vilkkaana käyvällä ryhmäkeskustelulla voi olla osallistujien keskittymistä häiritsevä vaikutus. (Brunberg & Haapala 2013: 8,15.)

6.2 Toteutus

Keskustelutilaisuuksia varten varasimme tilaksi palvelukeskuksen musiikkihuoneen. Tila on rauhallinen, käytävän päässä oleva valoisa tila, jossa ei ole läpikulkua. Osallistujamäärään nähden tila on riittävän tilava, jotta tilaan siirtyminen itsenäisesti apuvälineellä liikuttaessa on sujuvaa. Pandemia-ajan vaatimuksien mukaan tilaisuuksien välillä on mahdollista tuulettaa tilaa avaamalla ikkunoita. Tilaisuuden järjestäjinä vältimme ikäviä tilanteita, kuten valaistuksen riittämättömyyttä, taustahälyä ja tilan puutteellista esteettömyyttä. Työntekijät kannustivat ryhmäkodin kaikkia toimintakyvyiltään osallistumaan kykeneviä asukkaita osallistumaan tilaisuuteen. Asukkaat kutsuttiin tilaisuuteen samasta ryhmäkodista pandemia-ajan turvallisuusvaatimusten mukaisesti, jolloin eri ryhmäkotien asukkaat eivät ole samassa tilaisuudessa ja mahdollisen viruksen leviämiskäsky voidaan minimoida. Moninaisuus osallistujien kesken, kuten eri sukupuolta tai ikäryhmää edustavat osallistujat, oli toivottavaa, ja tarjosi keskusteluun monia eri näkökulmia kulttuuritoiminnan kehittämiseksi.

Emme ennen keskustelutilaisuuden järjestämistä tienneet tai saaneet tietoa siitä mitä kulttuuritoimintaan liittyviä toiveita tai odotuksia asiakkailta ja asukkailla on. Emme myöskään tienneet osallistujien tarkkaa lukumäärää tai muutakaan tietoa osallistujista. Tapasimme osallistujat ja esittäydymme toisillemme ensi kertaa tilaisuudessa. Tilaisuuden toteutustapa oli vapaamuotoinen, jossa osallistujilla oli mahdollisuus vapaaseen liikkumiseen ja sijoittautumiseen pienryhmän pöydässä sopivaksi katsomalleen paikalle. Tilaisuudessa toiminnallinen osallistuminen oli vapaaehtoista, kuten toiveiden jakaminen tai kirjaaminen. Luotimme rennon ilmapiirin positiiviseen vaikutukseen aktiivisen keskustelun syntymisessä ja tilaisuuden avoimuuden rohkaisevan asiakkaat ja

asukkaat osallistumaan keskusteluun. Olimme riippumattomia keskustelutilaisuuden järjestäjinä, ilman omakohtaista ennakkotietoja tai kokemusta Villa Bredan palvelukeskuksessa aiemmin järjestetystä toiminnasta, ja se osaltaan rohkaisi keskustelun osallistujia aktiivisuuteen ja avoimuuteen.

Aiemmin tekemämme valokuvakoosteen esitimme musiikkihuoneen taulutelevisiosta, jossa oli valokuvaa kuvaava teksti ruotsin- ja suomenkielisenä. Suunnittelimme tilaisuuden järjestäjinä etukäteen tilaisuuden kulkua ja vuorotellen tapahtuvaa sivusta havainnointia ja keskustelun ohjaamista, jotta varmistimme kaikkien esiin tulevien toiveiden kirjaamisen.

Kannustimme osallistujia toiveiden kirjaamisessa ja toimme esille myös erilaisia kulttuuritoiminnan aiheita, joita olivat ulkoilu ja luonto, musiikkiesitys ja laulaminen, kuvataiteet ja maalaaminen, teatteriesitys ja ilmaisu sekä muistelu. Aiheet olivat myös kirjoitetuina esillä. Päätimme olla rajaamatta kulttuuritoimintaa käsitteenä tarkemmin, koska toivoimme osallistujien tuovan esiin omia käsityksiään heille mieleisestä kulttuuritoiminnasta. Tarkka valmiina keskusteluun annettava kulttuuritoiminnan nimeäminen olisi voinut tyrehdyttää keskustelua. Listaamalla valmiiksi aiheita varmistimme, että kaikilla osallistujilla on sama käsitys siitä mitä kaikkea kulttuuritoiminta voi olla. Kuvailimme kulttuuritoimintaa esityksessämme myös kaikkena merkityksellisenä luovana ja osallistavana toimintana, joka luo yhteisöllisyyttä ja antaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen.

Molempiin keskustelutilaisuuksiin varasimme kaksi tuntia aikaa, jotta yhteiselle keskustelulle ja kysymyksille oli hyvin aikaa. Teimme tilaisuuden järjestäjinä yhteisen päätöksen pitää lyhyitä taukoja puheenaiheen vaihtuessa, jotta jokaisella olisi mahdollisuus kysyä esitetystä toiveesta tarkemmin ilman omien tulkintojen tekoa. Näin toimimalla varmistimme osallistujien yhteistä ymmärrystä käsiteltävistä aiheista sekä tilaisuuden tavoitteesta kuulla toiveita ja mahdollistaa aktiivinen keskustelu. Kirjasimme talteen myös, yhteisessä keskustelussa toiveiden lisäksi esiin tulleet odotukset toiminnan järjestämiselle.

Keskustelutilaisuutta varten varatussa tilassa hyödynsimme tuolien ja pöydän sijoittelussa Kendon (2009) kuvaamaa mallia, jossa osallistujat asettuvat toisiinsa ja järjestäjiä nähden kasvokkain (F-formation). Mallissa osallistujat sijoittuvat luonnollisesti istumaan ryhmänä ja keskustelemaan saman pöydän ääreen yhteisen mielenkiinnon kohteen ympärille. Osallistujat ovat muodostelmassa yhdenvertaisia, välittömästi toisiinsa näh-

den ja yksinomaan heitä varten sijoitetussa muodostelmassa. Osallistujilla on mahdollisuus nähdä toistensa kasvot, eleet ja ilmeet sekä saada tunne ryhmänä toimimisesta. (Kendon 2009: 209, 211).

Pöytäkohtaisesti asetimme kynät ja kysymykset ruotsin- ja suomenkielisinä valmiiksi ennen tilaisuuden alkua. Tilaan näkyville paikoille kiinnitimme tiedon tilaisuuden kulusta (Taulukko 2) ja keskustelun säännöt (Taulukko 3). Säännöissä korostimme Toivelista-tekniikka-menetelmän mukaisesti sallivaa ilmapiiriä, joka kannustaa ideoiden ja ajatusten esittämiseen eikä niinkään niiden tuomitsemiseen sekä avoimeen keskusteluun toiveista ja niihin liittyvistä merkityksistä. Pöytäliina säilytettiin seuraavaan tilaisuuteen, jotta uudet osallistajat saivat tietoonsa edellisen osallistujaryhmän pöytäliinoin kirjaa- mat toiveet. Learning café -menetelmän mukaisesti tiedon jakaminen ryhmien välillä toteutui. Kaikkien osallistujien toiveiden kirjaaminen samoihin pöytäliinoin estää jälkikäteen erottamasta asukkaiden tai asiakkaiden toiveita toisistaan. Tilaisuuden loppuun järjestäjinä kävimme pöytäliinaan kirjatut toiveet yhteisesti osallistujien kanssa läpi ja teimme keskustelusta yhteenvedon, jonka esittelimme osallistujille mahdollisten väärin tulkintojen oikaisemiseen.

Taulukko 2. Keskustelutilaisuuden kulku.

1.	Tilaisuuden aloitus Johannan ja Terhin (järjestäjät), opinnäytetyön ja toteutettavan raportin tarkoitus sekä tilaisuuden kulun ja keston esittely.
2.	Mitä on kulttuuritoiminta? -aiheen alustus. Kerromme, että kaikki merkityksellinen luova ja osallistava toiminta, joka luo yhteisöllisyyttä ja antaa mahdollisuuden itseilmaisuu- n ja vuorovaikutukseen on kulttuuritoimintaa. Esittelimme sanallisina esimerkkeinä ulkoilu ja luonto, musiikkiesitys ja laulaminen, kuvataide ja maalaus, teatteriesitys ja ilmaisu sekä muistelu.
3.	Mitä on kulttuuritoiminta? -aihe jatkuu. Katsomme yhdessä itse toteuttamamme valo- kuvaesityksen Kauniaisten lähiluonnosta ja kaupunkiympäristöstä.
4.	Osallistujille pöytäryhmittäin esitetään avoin kysymys ja pöytäliinaan kirjataan kulttuuri- toimintaan liittyvät toiveet. Pöytäliina 1: Jos saisit toivoa mitä vain kulttuuritoimintaa, mitä toivoisit? Vastauksia saa olla useita. Pöytäliina 2: Kerro kulttuuritapahtuma, johon haluaisit osallistua? Vastauksia saa olla useita.
5.	Tauko, 5 minuuttia. Järjestäjät vaihtavat tauon aikana kysymyksen pöytien välillä. Osallistujien ei tarvitse liikkua paikaltaan.
6.	Osallistajat vastaavat pöytäryhmäänsä jaettuun uuteen kysymykseen. Pöydässä ole- vaan pöytäliinaan kirjataan uusia toiveita ja jo kirjattuja toiveita voi täydentää.
7.	Toiveiden esittely yhteisesti. Mahdollisuus yhteiseen keskusteluun ja toiveista tehtyjen tulkintojen oikaisuun. Kerromme tarkoituksestamme toteuttaa toiveista raportti.
8.	Keskustelutilaisuus päättyy. Kiitämme osallistujia osallistumisesta ja annamme kiitok- sena muistokortin.

Keskustelutilaisuuden kulun lisäksi on tärkeää, että tilaisuuteen osallistujilla on yhteinen ymmärrys tilaisuuden säännöistä. Näkyvällä paikalla olevia tietoja tilaisuuden kuluista ja säännöistä on osallistujien helppo tarvittaessa kerrata tilaisuuden aikana. Yhteiset säännöt rohkaisevat myös osallistujia kertomaan toiveensa kulttuuritoiminnalle, kun säännöt tukevat sallivaa ilmapiiriä.

Taulukko 3. Keskustelun säännöt.

1. Kannustan ja rohkaisen kaikkia kertoamaan omia toiveitaan.	4. Suvaitsen erilaiset toiveet ja mielipiteet. En tuomitse toisten toiveita.
2. Annan kaikille mahdollisuuden tuoda toiveensa esiin.	5. Olen utelias kuulemaan uusia ideoita toiminnalle, kokeilemaan jotain uutta.
3. Kerron toiveeni, vaikka toiveeseeni voisi liittyä esteitä ja aiempia huonoja kokemuksia.	6. Tiedän, että mahdollisuus yhteiseen keskusteluun on tilaisuuden lopussa.

6.3 Keskustelutilaisuus asiakkaille

Tilaisuuteen osallistujat tulivat itsenäisesti heille jo tuttuun palvelukeskukseen, jonka tarjoamassa toiminnassa he ovat olleet viime vuosina aktiivisina osallistujina. Tilaisuuden järjestäjänä meistä toinen odotti osallistujia tilaisuutta varten varatussa tilassa ja toinen oli vastaanottamassa osallistujia palvelukeskuksen aulassa. Keskustelutilaisuuteen tulemiseen olivat osallistujat yhdistäneet myös omia menojaan. Osallistujat toivoivat tilaisuuden alkuun lyhyen esittelyn osallistujista ja järjestäjistä, tilaisuuden kuluista sekä kestosta. Ennen tilaisuuden alkua oli kahvitarjoilu, jonka järjestimme tilaisuuden keston vuoksi. Kahvitarjoilu tilaisuuden alussa oli osallistujille mieleinen ja antoi osallistujille hetken istahtaa rauhassa ennen keskustelun aloittamista. Meillä tilaisuuden järjestäjänä ei ollut etukäteistietoa osallistujista tai heidän toiveistaan. Osallistujien toiveesta tehdyssä lyhyessä esittelykierröksessä jokainen paikallaolija sai kertoa itsestään juuri sen verran kuin halusi. Osallistujien kertomasta selvisi, että osallistujat olivat aktiivisia eläkkeellä olevia yli 80-vuotiaita naisia, jotka asuvat yksin itsenäisesti omassa kodissaan.

Tilaisuuden aluksi järjestäjänä pyysimme osallistujia istumaan valmiiksi aseteltuun pöytäryhmään. Esittelimme opinnäytetyön ja tilaisuuden tarkoituksen sekä esitimme avoimen kysymyksen liittyen toiveisiin kulttuuritoiminnalle. Osallistujat kertoivat kysyneensä muilta ikäihmisiltä muutamaa päivää aiemmin kulttuuritoiminnalle esitettyjä toiveita,

jotta he voisivat jakaa muiden toiveita tilaisuudessa. He olivat ottaneet keskustelutilaisuuden puheeksi asuinympäristössään. Näiden muilta kerättyjen kulttuuritoiminnalle esitettyjen toiveiden esittäminen tilaisuuden alussa oli osallistujille helppoa ja vastuullista muita ikääntyneitä kohtaan, joilla ei ole ollut itsellään mahdollisuutta osallistumiseen. Keräämiensä toiveiden lisäksi osallistujat lisäksi miettivät minkälainen toiminta voisi olla mieleistä heille, joita he tilaisuuteen osallistujina eivät olleet ehtineet tavoittaa, kuten ikääntyneitä miehiä. Miesten ajateltiin toivovan pubitoimintaa tai pelejä. Vastaus kysymykseen liittyen oman toiveen mukaisesta toiminnasta tai kulttuuritapahtumaan osallistumisesta oli osallistujille vaikeaa.

Rohkaisimme keskustelutilaisuuteen osallistujia kertomaan omia toiveitaan Villa Bredassa järjestettävälle kulttuuritoiminnalle ja esitimme kysymyksiä heille mielekkästä toiminnasta. Varsinaiset etukäteen laaditut kysymykset olivat tilaisuuden ajan kirjoitettuna pöytäliinaan, johon myös saadut vastaukset kirjattiin. Osallistujilla oli selkeät toiveet toiminnalle, kun kysyimme niistä uudelleen, olimme niistä kiinnostuneita ja annoimme niiden esiintuomiselle aikaa. Jokaisen oman toiveensa kertomista kunnioitettiin tilaisuudessa yhteisesti kuuntelemalla ilman keskeytystä. Toisen toivetta ei täydennetty, vaan oma toive kerrottiin alusta alkaen, vaikka se olisi ollut samankaltainen kuin toisen jo aiemmin esittämä toive. Näin osallistuja osoitti toiselle samaa toivetta toivolle kannatusta ja tukea. Jokainen tuli kuulluksi ja jokaisen toivetta pidettiin kertojalle henkilökohtaisena ja merkityksellisenä, toiveita ei kyseenalaistettu tai tuomittu.

Järjestettävältä kulttuuritoiminnalta odotettiin mahdollisuutta kokeilla uusia asioita, mutta merkityksellisenä koettiin kotiseururakkaus ja perinteet. Lähellä paikallisesti tuotettua sekä perinteitä kunnioittaen valmistettua ruokaa toivottiin tarjottavaksi ruokatorilla. Juhlasalissa toteutettavalle torille toivottiin metsän antimia, sieniä ja marjoja, leipää ja juomaa. Toiveissa tuotiin esiin halu maistaa tuoretta makua ja jakaa makumuis-toja. Retket paikallisen kulttuurin pariin, torille, lähiluontoon ja historiallisiin paikkoihin naapurikuntaan olivat toivottuja. Käsitöiden tekoa varten toivottiin erillistä ryhmää, erityisesti käytännöllisten korujen tekoa varten. Senioritanssien järjestäminen musiikin tahdissa liikkumisena yksin tai erikseen toivottiin erityisesti, tanssiin yhdistettiin monia terveysvaikutuksia, kuten tasapainonhallinta ja sosiaalisuus. Tilaisuudessa osallistujat toivoivat toiminnalle, kuten tanssi tai näytelmä, osallistujien kanssa suunniteltavaa ko-reografiaa, jolloin yhdessä luodaan esitys muille esitettäväksi. Yhteisökävelyille, muutama kilometrin pituisena, toivottiin kohteeksi kahvilaa tai pubia, jossa voisi käydä ryhmänä. Näin ryhmässä toimiminen mahdollistaa sellaista toimintaa ja osallistumista, joka muuten jäisi toteutumatta. Suurin osa osallistujista koki, että ryhmässä liikkussa he voivat mennä minne tahansa, myös sellaisiin paikkoihin, johon ei tulisi yksin mentyä,

kuten publiin. Yhdessä tekemisen toivottiin mahdollistavan toimintaa, joka muuten ei toteutuisi omassa elämässä. Osallistujat toivat keskustelussa esiin kulttuuritoiminnan yksinäisyyttä ennaltaehkäisevän ja vähentävän vaikutuksen. Toimintaan kutsumisessa yksinäisyyttä ei kuitenkaan toivottu otettavan puheeksi suoraan, vaan esimerkiksi niin sanotun aasin sillan -kautta, esimerkiksi yhteiselle kävelylle kutsuna.

6.4 Keskustelutilaisuus asukkaille

Osallistujat tulivat työntekijöiden saattamana suoraan tuttuun musiikkihuoneeseen. Työntekijät kertoivat meille ennen tapahtuman alkua oleelliset tiedot osallistujista, jotka olisi hyvä ottaa huomioon kuten muistisairaudet ja henkilökemioihin liittyvät tiedot. Musiikkihuone itsessään viritti osallistujat kulttuuritoiminnan äärelle, kun huoneessa oli valmiina paikoillaan kaksi pianoa ja kitarakotelo sekä isot ikkunat avautuivat pieneen pihapiiriin ja lähiympäristöön. Osallistujina oli miehiä ja naisia, jotka havainnoivat huonetta ja sen mahdollisuuksia ryhmätoiminnalle aktiivisesti, kuten mahdollisuutta musiikkiesityksiin.

Tilaisuuden aluksi järjestäjinä pyysimme osallistujia istumaan valmiiksi aseteltuun pöytäryhmään, esittelimme opinnäytetyön ja tilaisuuden tarkoituksen sekä esitimme avoimen kysymyksen liittyen toiveisiin kulttuuritoiminnalle. Valokuvaesittelyn vaihtuvat kuvat lähiympäristöstä ja musiikkihuone itsessään nostivat esiin muistoja tutuista paikoista ja herätti muistamaan kulttuurimuistoja kotiseudusta, musiikkiharrastuksista ja talkoina järjestetyistä tapahtumista sekä mökkikesistä. Muistot veivät ympäri Suomen ja muistoissa esiin nousivat entiset taidot, soittamisen taito, yhdessä olo erilaisissa perinnejuhlissa, perinneruoan valmistus, saunominen, musiikki ja tanssiminen.

Osallistujien välinen ryhmähenki oli erityinen ja osallistujat toimivat alusta asti yhdessä ryhmänä. Toiveissa kulttuuritoiminnalle korostui myös halu tehdä ja toimia yhdessä ryhmänä. Muut ryhmän jäsenet nähtiin omana turvana ja oma toive pyrittiin sovittamaan yhteiseen toimintaehdotukseen. Toiminta sijoitettiin ensisijaisesti Villa Bredaan tai sen pihapiiriin. Tästä hyvänä esimerkkinä toive ryhmäkodin asukkaiden yhteisestä toimintahetkestä Villa Bredan pihapiirissä, johon toivottiin järjestettävän ulkoiluhetkiä rastitehtävillä. Kulttuuritoiminnalle esitettävistä toiveista päätettiin yhdessä ja yksilölliset toiveet tuotiin esiin toiminnan yksityiskohtaisesti kuvatussa sisällössä, kuten rastitehtävinä erilaisina jumppaliikkeinä, kuva-arvoituksina ja makkaran paistona. Kaikille avointa, asukkaille ja asiakkaille, olevaa yhteistoimintaa toivottiin erityisesti perinteisiin liittyen, kuten joulu- ja juhannusjuhlia sekä erikseen tilatuista musiikkiesityksistä yhdessä nauttimista.

Osallistuvaa toiminnallista tekemistä esitettiin järjestettäväksi ainoastaan oman asukasryhmän kesken, kuten retki lähiluontoon tai iltataivaan ihailu saunan jälkeen.

Musiikki korostui useissa kulttuuritoimintaan liittyvissä toiveissa. Musiikkiopiston ja ammattimuusikoiden musiikkiesityksiä toivottiin. Muistot olivat merkityksellistä ja erityisesti juhlaperinteitä perhepiirissä ja ruoan valmistuksessa haluttiin muistella. Toive saada seurata perinneruoan valmistusta sekä syödä marjoja ja muita metsän antimia oli kaikille tärkeää. Lähiluontoon tai pihapiiriin suuntautuvia retkiä odotettiin. Käsitöiden tekeminen, käytännöllisinä koruina, tulivat myös asukkaille järjestetyssä tilaisuudessa esiin.

Osallistujat suunnittelivat kulttuuritoimintaa yhteisesti ja jakoivat toiveitaan, muistojaan sekä mieltymyksiään. Jokainen osallistuja kertoi toiveensa, mutta oli heti valmis tekemään kompromisseja toisen osallistujan täydentäessä toivetta. Kaikki toiveet saatiin kirjattua huomioiden yksittäiset toiveet sekä yhteisesti ideoidut toimintaehdotukset. Muistelua ja musiikista nauttimista arvostettiin suuresti.

Learning cafe -menetelmän mukaisesti asukkailla oli mahdollisuus nähdä asiakkaiden aiemmassa tilaisuudessa pöytäliinaan kirjaamat toiveet, kun pöytäliinat olivat valmiina pöytäryhmissä. Asukkaat lisäsivät samaan pöytäliinaan uusia toiveita sekä täydensivät jo esitettyjä toiveita. Avoimuus toiveiden esittämisessä auttoi asukkaita huomaamaan asiakkaiden jo esittämiä omista toiveista eroavia toiveita ja muistamaan jo unohdettuja kulttuuritoimintaan liittyvän kokemuksia. Otimme osallistujien jaksamisen huomioon antamalla tilaisuudessa mahdollisuuden vapaaseen liikkumiseen ja itselle sopivaan taukoon. Erillistä yhteistä taukoa ei tilaisuudessa pidetty.

Kulttuuritoiminnalle esitettiin runsaasti toiveita. Toiminnan järjestämiselle ei nähty olevan esteitä vaan toiminnan toteuttaminen oli järjestämiskysymys. Toisaalta esitetyt toiveet olivat myös vaatimattomia ja perustuivat toimintaehdotuksiin palvelukeskuksen läheisyydessä, lähiluonnossa ja yhteiseen tekemiseen. Keskustelussa jaettiin kokemuksia toiminnasta, jota on ollut itse järjestämässä muille.

7 Yhteenveto tuloksista

7.1 Toiminnan ja tavoitteen toteutumisen arviointi

Tilaisuuksien jälkeen keräsimme kaikki pöytäliinoin kerätyt toiveet ja yhdistimme yksittäisiä samankaltaisia toiveita yhteen. Määrittelimme toiveille aiheita, joiden alle kirjassimme toiveet sekä teimme toiveista taulukkolistauksen. Aiheen ja aihetta vastaavan toiveen väritimme samalla värillä. Näin pystyimme työn edetessä arvioimaan, minkälaisia toiveita tietyn aiheen alle olimme yhdistäneet. Keskustelutilaisuudessa kerroimme osallistujille yhdistävämme asiakkaiden ja asukkaiden toiveet yhdeksi yhtenäiseksi raportiksi, jolloin raportissa ei ole mahdollisuutta eritellä yksittäistä toivetta tilaisuuteen.

Kulttuuritoiminnan järjestämiselle esitettyjä toiveita oli enemmän kuin olimme osanneet odottaa. Esittämämme kysymykset liittyivät ainoastaan toiveisiin toiminnalle eivät odotuksiin toiminnan järjestämisessä, kuten varattava tila tai osallistujamäärä. Keskustelutilaisuuden runsas ideointi pienryhmäkeskusteluna toi nämä ensiarvoisen tärkeät toiveet esiin, joilla on merkitystä toimintaan osallistumisessa. Samalla olimme erittäin tyytyväisiä menetelmävalintoihimme, jotka olivat toivomamme mukaan rohkaisseet ikään-tyneet itsensä ääneen.

Keskustelutilaisuuksissa toteutui vuorovaikutuksellinen suhde keskustelutilaisuuteen osallistujien ja meidän tilaisuuden järjestäjien välillä. Otimme huomioon asiakkaiden jaksamisen antamalla tilaisuudessa mahdollisuuden vapaaseen liikkumiseen sekä pidettyihin yhteisiin tai vapaavalintaisiin taukoihin tilaisuuden aikana. Pyysimme tilaisuuden aikana palautetta aktiivisesti ja osallistujilla oli mahdollisuus kysymyksiin.

7.2 Toiveiden raportointi aiheittain toivelistatekniikalla

Keskustelutilaisuuteen osallistuneiden toiveista laadimme toivelistat (Taulukko 4; Taulukko 5) sekä erillisen opinnäytetyömme liitteenä olevan raportin (Liite 1), jotka ovat asiakkaiden ja asukkaiden aktiivisen keskustelun tulos. Aineiston käsittely Toivelistatekniikalla toi monipuolisesti toiveita toteutettavaksi eri vuodenaikoina, erikokoisina ryhminä, sisätiloissa tai ulkoilmassa. Tekniikan avulla keskustelussa keskityttiin siihen mitä kulttuuritoimintaa voisi olla. Toiveita voidaan soveltaa tai ottaa idea, jota jalostetaan asiakkaiden ja asukkaiden kanssa eteenpäin omannäköisen toiminnan järjestämiseen.

Taulukko 4. Toiveiden raportointi aiheittain

Aihe	Toiveet, kpl
Retket	12
Liikunta	7
Musiikkiesitykset	7
Ruoka ja leivonta	5
Ulkoilu	5
Musiikkihetket	4
Näytelmät, esiintyminen	4
Kahvila ja pubitoiminta	3
Saunominen	3
Juhlat	2
Käsityöt	2
Pelit	2
Muistelu	1
Ravintolat	1
Lisäksi:	
Kulttuuritoiminnan järjestäminen	13
Aiheita yhteensä 15 kpl	Toiveita yhteensä 71 kpl

Toiveiden aiheittain raportoinnin jälkeen yhdistimme toiveita aiheiden alle. Huomioimme, että suurin osa toiveista liittyi toiminnalliseen yhteisölliseen tekemiseen. Eri-tyistä oli, kuinka paljon toiveita esitettiin toiminnan järjestämiselle. Toiveet olivat arkisia ja helposti toteutettavissa.

Taulukko 5. Toiveiden raportointi aiheittain toivesisällöllä.

Aihe ja siihen liitetyt toiveet	Toiveet, kpl
Retket - Bussimatkat retkille - Konsertti - Luonto/metsäretki - Retki paviljonkiin - Markkinoille lähtö - Merenrantaan retki - Retki Munkkiniemenrantaan - Risteily/veneily - Suvisoitto - Taidenäyttelyt - Teatteri - Yhdessä kirjastossa käynnit	12
Liikunta - Latotanssit - Liikuntatuokiot - Senioritanssi, istumatanssi - Tanssiminen - Uiminen	7

- Voimistelu - Yhteiskävelyt	
Musiikkiesitykset - Angelin tytöt ja joikaaminen - Bändi esiintymään, ammattimuusikoiden tarjoama esitys - Kantele - Klarinetti - Kuorolaulu-esitys - Paula Koivuniemi - Poikkihuilu	7
Ruoka ja leivonta - Leipominen piparit/tortut - Perinneruoat, leipäjuusto, valmistus - Ruokatori - Ruokapalvelu - Yhteisöruokala	5
Ulkoilu - Iltataivas - Kroketti - Makkaranpaisto, valinnan varaa ja eri makuja (liha tai kasvis) - Mölky - Ulkoilurastit, jossa tehtäviä	5
Musiikkihetket - Levyraati - Musiikin kuuntelu - Tunnista kappale - Yhteislaulu-toivotut laulut	4
Näytelmät ja esiintyminen - Esiintyminen - Koreografia-joulutanssi - Näytelmät, ryhmätoiminta - Taidetoiminta-itsensä esiintyminen	4
Kahvila ja pubitoiminta - Kahvilla käynnit - Pubitoiminta - Maistelut	3
Saunominen - Saunajäähdytin - Saunaolot - Saunominen	3
Juhlat - Kaikki yhdessä juhannusjuhla - Vappujuhla	2
Käsityöt - Korujen valmistus - Käsitöiden tekeminen	2
Pelit - Korttipelejä, sökö, ventti - Muistipelejä	2
Muistelu - Muistelut	1
Ravintolat - Ravintolassa käynti	1
Lisäksi:	
Kulttuuritoiminnan järjestäminen - Kaikki mukaan, jotka haluavat osallistua. Tapahtumista ilmoittaminen koosteena ja monissa eri kanavissa.	13

<ul style="list-style-type: none"> - Kauniaisten sotavammassaairaala. Kauniaisten omistukseen, omistus nyt Vantaan kaupungilla. - Huomioi osallistujat, uskaltaa osallistua, kaikki huomioivaa. - Kielikysymys, suomen- ja ruotsinkieliset yhdessä - Minä, minulle -ajattelusta pois, yhdenvertaisuus osallistumisessa. - Matalankynnyksen toimintaa - Muistuttaminen - Osallistujien heikentyneen kuulon ja näön huomioiminen - Pihapiiri (Villa Bredan lähiympäristö) - Sanat ja vuorovaikutus (ystävällisyys, suvaitsevaisuus) - Suljetut omat ryhmät (toiminnalta toivotaan avoimuutta) - Tilan puute (riittävän ison toimintatilan puuttuminen) - Yhteisöllisyys 	
Aiheita yhteensä 15 kpl	Toiveita yhteensä 71 kpl

Keskustelutilaisuuden järjestäjinä laadimme hyväksi huomioimistamme käytänteistä listan (Taulukko 6) niistä asioista, jotka tukivat tilaisuuden osallistujia arvostavaa ilmapiiriä, kannustivat osallistumaan, ja joita pidimme tärkeinä tilaisuuksien onnistumiselle. Erityisesti osallistujien vapaa liikkuminen tilaisuudessa on tärkeässä osassa sekä osallistujien mahdollisuus nähdä toistensa ilmeet ja eleet. Tilaisuuksien järjestäjinä huomasimme, että ulkopuolelta omista kodeistaan tulevat iäkkäät osallistujat yhdistivät tuloonsa myös muiden asioidensa hoitoa ja optimoivat ajankäyttöään. Osallistujien tullessa tilaisuuteen oli tärkeää huomioida osallistujat tarjoamalla heille juotavaa ja pientä suolaista syötävää.

Taulukko 6. Hyvät käytänteet keskustelutilaisuuden järjestämiseen.

1. Ikääntynyttä osallistujaa on tärkeää arvostaa ja kannustaa omista toiveista kertomiseen. Mahdollisuus palautteen antamiseen tilaisuudesta tulee olla heti tilaisuuden jälkeen ja myöhemmin niin haluttaessa.
2. Osallistujalla tulee olla tilaisuudessa tunne, että oma ääni tulee kuulluksi, asioihin voi vaikuttaa ja olen merkityksellinen toiveineni.
3. Keskusteluun varattavan tilan on hyvä olla rauhallinen ilman häiriötä. Osallistujien istuminen saman pöydän ympärillä rohkaisee osallistumaan keskusteluun. Tilaisuuden rauhallisella luonteella on merkitystä. Viikalla ryhmäkeskustelulla voi olla osallistujien keskittymistä häiritsevä vaikutus, siksi tulisi myös suosia pienryhmiä.
4. Kahvitarjoilu ja pientä suolaista, kun ikääntyneet tulevat paikalle tilaisuuspaikan ulkopuolelta.
5. Kirjoitetut toiveet, tilaisuuden kulku ja tarkoitus sekä kulttuuritoiminnan mahdollisuuksia kuvaavan materiaalin tulee olla avoimesti esillä, jolloin osallistujan on helppo seurata toiveiden kirjaamista ja näin pysyä mukana keskustelussa.

6. Vapaa liikkuminen tilassa ja esteettömyys.
7. Muistisairauteen sairastuneen, jonka kyky vastata avoimeen kysymykseen on heikentynyt, tulee ottaa huomioon antamalla toiminnallinen vastausvaihtoehto, kuten kuvan valinta. Näin osallistuja saa mahdollisuuden käyttää olemassa olevaa toimintakykyään toiveidensa ilmaisemisessa.
8. Vastaamiselle annetaan aikaa, ja vastauksen voi antaa käyttäen eleitä, katsetta, äänenpainoa tai kosketusta. Vastaamisessa ei saa olla kiireen tuntua.
9. Kysymyksissä suositetaan yhteen asiaan keskittymistä kerrallaan.
10. Osallistujalla tulee olla mahdollisuus vastata kyllä tai ei, tai en tiedä.

7.3 Valmis raportti ja sen hyödynnettävyys

Opinnäytetyön liitteenä laadimme Kauniaisten kaupungille erillisen raportin keskustelutilaisuudessa kerätyistä toiveista (Liite 1). Raportin tarkoitus on tukea palvelukeskuksen asiakkaille ja asumisyksikön ryhmäkotien asukkaille mieleisen kulttuuritoiminnan toteutumista. Raportti sisältää myös hyviä käytäntöjä uusien keskustelutilaisuuksien järjestämiseen. Toimintamalli, keskustelutilaisuuksien järjestämisestä on toistettavissa ja varmistaa toiveiden kuulemisen säännöllisesti. Kutsu yhteiseen keskusteluun herättää asiakkaita ja asukkaita ajattelemaan kulttuuritoimintaa ja kertomaan toiveistaan. Tilaisuuksien alussa on tärkeää kertoa mitä kulttuuritoiminta käsitteenä tarkoittaa, jotta asiakkaalla ja asukkailla on tieto siitä mitä kaikkea se voi olla.

Raportin avulla kulttuuritoiminnan tarjontaa voidaan kehittää vastaamaan paremmin asiakkaiden ja asukkaiden toiveiden mukaista toimintaa ja antaa toiveet tiedoksi myös kulttuuritoimintaa tarjoaville ulkopuolisille kulttuuritoimijoille. Tarjottavaa toimintaa voidaan edelleen kehittää keräämällä osallistujilta säännöllistä palautetta järjestettyjen tapahtumien jälkeen ja jokapäiväisessä jatkuvassa toiminnassa.

8 Pohdinta

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu liittyy ikääntyneiden toiveiden keräämiseen ja niiden koostamiseen raportiksi. Kerätyt toiveet ja odotukset kulttuuritoiminnalle liittyivät kulttuuritoiminnan laatuun. Toiveiden kuulemiseen järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa esitetyt kysymykset ja yhteinen keskustelu liittyivät laadullisiin asioihin palvelukeskuksen kulttuuritoiminnasta, eivät osallistujien henkilö- ja terveystietoihin. Osallistuminen keskustelutilaisuuksiin oli vapaaehtoista. Tilaisuuksiin kutsuminen ja tiedottaminen osoitettiin yleisesti palvelukeskuksen kävijöille ja asumisyksikön ryhmäkodin asukkaille. Tiedote sisälsi tiedon opinnäytetyön ja keskustelutilaisuuksien tarkoituksesta kuulla asukkaiden ja asiakkaiden toiveita järjestettävälle kulttuuritoiminnalle.

Keskustelutilaisuuksissa osallistujien yhteisellä ymmärryksellä oli ratkaiseva merkitys, jotta toiveet tulivat oikein kirjatuksi ja ymmärretyksi. Osallistumista tuettiin vuorovaikutusta tukevalla valokuvaesittelyllä ja kaikille esillä olevalla ruotsin- ja suomenkielisellä materiaalilla. Tilaisuuksien järjestäjinä avustimme tarvittaessa asukkaita ja asiakkaita. Villa Bredan työntekijät eivät olleet keskustelutilaisuuksissa paikalla, mutta olivat tilaisuuksien aikana tarvittaessa tavoitettavissa puhelinsoitolla. Asiakkailta ja asukkailla voi olla vaikeuksia kertoa toiveistaan tai arvostella järjestettyä kulttuuritoimintaa työntekijöiden läsnä ollessa. Tilaisuuksissa varmistimme, että kaikilla osallistujilla oli yhdenvertainen mahdollisuus toiveiden ja odotuksien esittämiseen sekä kannustimme tuomaan rohkeasti myös omia yksilöllisiä toiveita esiin. Tilaisuuksien järjestäjinä olimme neutraaleja ja rehellisiä kaikessa toiminnassamme, toimimme myös esiin riippumattomuutemme.

Noudatimme opinnäytetyössä hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK, ohje 2012). Käsittelemme vastaukset huolellisuudella ja tarkkuudella, jolloin emme itse tulkinneet vastauksia tai tehneet oletuksia, jos vastauksissa oli tulkinnan varaa. Raportissa esittelemme alkuperäiset toiveet toivelistamenetelmän mukaisesti. Kirjallisessa työssämme käytimme yleistä huolellisuutta viittauksissamme aiempiin tutkimuksiin ja käyttämiimme kirjallisiin lähteisiin. Käytimme ihmistieteisiin liittyviä ei-lääketieteellisiä menetelmiä. Opinnäytetyössämme emme keränneet henkilötietoja tai puuttuneet ihmisen fyysiseen tai psyykkiseen koskemattomuuteen. Kunnioitimme keskustelutilaisuuksiin osallistuvien perustuslaillisia oikeuksia, kuten itsemääräämisoikeutta ja oikeutta yksityisyyteen (Suomen Perustuslaki § 7, § 10). Sitouduimme ihmistieteiden eettisiin periaatteisiin (TENK,

ohje 2019). Noudatimme periaatteita ja huomioimme kaikessa toiminnassamme ohjeita, kun kyse on hauraasta ikääntyneiden kohderyhmästä (Hyvä ympärivuorokautinen hoito. Käypä hoito -suositus 2020). Kerroimme opinnäytetyömme tarkoituksesta selkokielisesti ja ymmärrettävästi keskustelutilaisuuksiin osallistuville. Keskustelutilaisuuksissa esitetyt kysymykset liittyvät koettuun järjestetyn kulttuuritoiminnan laatuun ja eivät vaatineet eettistä ennakoarviota. Osallistujille ei koitunut osallistumisesta haittaa tai vaaraa.

8.2 Päätelmät

Opinnäytetyömme tavoite oli kuulla ikääntyneiden omia toiveita kulttuuritoiminnalle ja tavoite toteutui. Tavoite saavutettiin järjestämällä Learning café keskustelutilaisuudet Villa Bredassa asuville ja siellä vieraileville asiakkaille. Tilaisuuksien tarkoitus kerätä tietoa asiakkaiden ja asukkaiden toiveista ja saatujen toiveiden määrä yllätti meidät tilauksien järjestäjinä positiivisesti. Tapasimme Kauniaisten vanhuspalvelupäällikön Teams-kokouksessa opinnäytetyömme ollessa lähes valmis ja saimme häneltä myös hyvää palautetta runsaasta toiveiden määrästä ja työn onnistumisesta. Keskustelutilaisuuksissa kerätyn tiedon avulla on Villa Bredan mahdollista kehittää tarjoamaansa kulttuuritoimintaa. Halusimme saada ikääntyneiden äänen kuuluviin ja siinä onnistuimme. Keskustelutilaisuuksissa syntyi vilkasta keskustelua ja jokainen sai mahdollisuuden kertoa omista toiveistaan. Saimme kerättyä kattavasti tietoa toiveista kulttuuritoiminnalle ja hyviä käytäntöjä vastaavien tilaisuuksien järjestämiseen. Keskustelutilaisuuksien osallistujamäärät yllättivät meidät myönteisesti. Tiedote keskustelutilaisuuksien järjestämisestä saatiin tiedoksi asukkaille ja asiakkaille viikkoa ennen tilaisuuden ajankohtaa, kun pandemiarajoitukset sallivat tilaisuudet ennen joulua.

Tulevina geronomeina meille oli erityisen tärkeää saada kuulla millaista toimintaa ikääntyneet toivovat heille järjestettävän. Ikääntyneiden osallistuessa heille järjestettävän toiminnan suunnitteluun voidaan todeta sen olevan kiistatta asiakaslähtöistä. (THL 2020). Uusia ikääntyneiden vaikuttamisen tapoja olisi otettava rohkeasti käyttöön. Järjestämämme keskustelutilaisuudet oli helppo toteuttaa ja ovat toistettavissa säännöllisesti. Toiveista tuotettava raportti on tilaajalle tukena asiakkaiden ja asukkaiden oman näköisen kulttuuritoiminnan järjestämisessä ja sisältää kattavasti ideoita toiminnalle sekä on hyödynnettävissä myös laajemmin kulttuuritoimintaa tarjoaville ulkopuolisille tahoille. Näemme myös tarpeen jatkokehittelylle. Kulttuuripalveluiden tarjoajille tulisi laatia opas ikääntyneiden arvostavasta kohtaamisesta kulttuuritoimintaa toteutettaessa. Toiminnan toteuttamisen lisäksi myös toiminnan järjestämisen tavoilla ja ikääntyneiden

kokemalla arvostavalla ilmapiirillä on merkitystä kokemukselle olla tervetullut ja arvostettu.

Opinnäytetyö oli meille oppimisprosessi, joka vahvisti geronomin kompetenssiosaamistamme, kuten ohjausosaamistamme ja kykyämme toimia yhteistyössä monialaisessa toimintaympäristössä. Ymmärryksemme ennakoivan ja ennaltaehkäisevän vanhustyön merkityksestä vahvistui. Meillä on jatkossa matalampi kynnyks toteuttaa vastaavia keskustelutilaisuuksia ja kutsua ikääntyviä pienryhmätyöskentelyyn. Kokemus keskustelutilaisuuden järjestämisestä oli ainoastaan positiivinen. Opinnäyteprosessin aikana meille selvisi, ettei vastaavanlaisia keskustelutilaisuuksia ole juurikaan järjestetty. Keskustelutilaisuuksien onnistuminen antaa meille rohkeutta tulevaisuudessa etsiä ja toteuttaa ikääntyvien kanssa suunniteltavaa ja toteutettavaa toimintaa.

Keskustelutilaisuuteen osallistuneille asiakkaille itselleen omien toiveiden kertominen oli vaikeaa. Osallistujat kertoivat omakohtaisesti mieluummin siitä, kuinka ovat avustaneet ja järjestäneet yhteistä toimintaa monissa eri tapahtumissa koko elämänsä ajan. Osallistujille oli helpompaa kertoa muiden toivomia tai muita varten järjestettävälle toiminnalle esitettäviä ehdotuksia. Ajatus siitä, että toisi itsensä ja omat toiveensa esiin oli osallistujille vieras. Omien toiveiden esiin tuominen yhdistettiin Minä ja minulle -ajatteluun, johon viittaavaa toimintaa pidettiin erityisen itsekkäänä. Ajatus omien toiveiden sivuuttamisesta, jotta muiden toiveet tulisivat kuulluksi, oli 1930-luvulla syntyneiden kohdalla erityisen kuvaavaa. Sodan jälkeen 1940-luvun lopulla syntyneiden puheissa emme huomanneet vastaavaa omien toiveiden kertomisen sivuuttamista vaan omat toiveet tuotiin esiin ilman tunnetta itsekkyydestä. Peltosen (1993) mukaan talvi- ja jatkosodan aikakuvauksissa sota-aikana eläneiden ihmisten puheissa esiintyi tasapainoilua yksilöllisen ja kollektiivisen kertomistavan välillä. Peltonen käyttää sanaa kohtalonyhteys, jolla hän kuvaa ihmisten tietoisuutta sota-ajalta siitä, että myös muut ympärillä elävät samoja elämäntapahtumia. Sota-ajan kuvauksissaan ihmisille syntyi halu puhua myös muista ihmisistä ja heidän kokemuksistaan, eikä vain ainoastaan itsestään. (Peltonen 1993: 28.)

Yhteiskeskustelun myönteisenä lisänä olivat toiminnan järjestämiselle esitetyt odotukset, joita olivat muun muassa avoimuus, yhdenvertainen mahdollisuus osallistumiseen sekä ruotsin- ja suomenkielisten yhteistoiminta. Osallistujat kertoivat, ettei yhteistoiminnalle ole olemassa riittävän suurta tilaa, jossa voisi järjestää erilaisia samanaikaisia toimintahetkiä. Toiminnan järjestämiselle esitettiinkin toive riittävän suuren yhteistoimintatilan löytymisestä, jossa toteutuisivat myös ylisukupolvisuus sekä ikääntyviä arvostava

kohtaaminen. Osallistujat muistelivat ilolla ja haikkeudella entistä Kaunialan sotavamma-sairaalaan, nykyistä Kaunialan sairaalaa, jonka riittävän isot avoimet tilat mahdollistivat erilaisten yhtä aikaa käynnissä olevien aktiviteettien järjestämisen. Avoimuus, suuret osallistujamäärät sekä yhdessä olo ruotsin- ja suomenkielisien välillä olivat asioita, jotka jäivät heidän mielestään nykyisessä tilanteessa toteutumatta. Kaunialan sairaalan avoimessa toiminnassa koettiin toteutuneen ikääntyviä arvostava kohtaaminen ja yli-sukupolvisuus, kun toiminnassa oli mukana eri-ikäisiä ihmisiä.

Osallistuvat asiakkaat kertoivat olevansa valmiita lähtemään mukaan ryhmään, jonka jäsenet eivät olisi heille ennestään tuttuja. Yhteisöllinen toiminta koettiin tärkeäksi ja osallistujat kertoivat olleensa usein jonossa jo täyteen tulleet ryhmään. Toimintaan osallistumista kuvattiin elämänlaadun parantamisena, mahdollisuutena uusiin tuttavuuksiin ja kuulumisien vaihtamiseen. Asiakkaat kertoivat, että huono kokemus kulttuuritoimintaan osallistumisesta muistettiin pitkään, kuten aiemmin järjestettyä yhteistilaisuutta, jossa ei ollut huomioitu huonosti liikkuvien tai kuulevien osallistujien tarpeita. Kaikissa kulttuuritoimintaan liittyvissä tilaisuuksissa avustavilta työntekijöiltä toivottiin perehtyneisyyttä ikääntyvien arvostavaan kohtaamiseen. Asiakkaat korostivat palautteen säännöllisen keräämisen merkitystä, jotta palautteen sai antaa heti toiminnan päättyessä ja myöhemmin halutessaan valmiina esillä olevalle lomakkeelle. Palautetta toivottiin kysyttävän kaikkeen järjestettävään kulttuuritoimintaan osallistuvilta aktiivisesti.

Tutustuessamme kuntia velvoittavaan lakiin kulttuuritoiminnasta ja oikeudestamme siihen pohdimme, miten ikääntyneiden asukkaiden toiveita ja odotuksia kuullaan sekä kuinka kulttuuritoimintaa tarjoavat yhteisöt tai yksittäiset toimijat saavat toiveista tietoa. Mietimme ikääntyneen palvelutalossa asuvan vaikutusmahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osalliseksi toiveidensa mukaisesta kulttuuritoiminnasta kunnissa ja kaupungeissa. Tästä syntyi halumme kuulla yksittäisen kunnan palvelukeskuksen asukkaan ja asiakkaan toiveita sekä odotuksia. Opintojemme aikana ryhmätoiminnan sekä hoidon ja huolenpidon -harjoitteluissa huomasimme, että tehostetun palveluasumisen asukkaalle omien toiveiden esittäminen voi tuntua hänestä työntekijöitä kuormittavalta, ja toiveet saattavat jäädä tästä syystä esittämättä.

Kauniaisten vanhuspalvelupäällikön yhteistyö tutkimusluvan ja keskustelutilaisuuksien toteutumisessa oli merkittävä. Villa Bredan työntekijät välittivät kutsumme keskustelutilaisuuteen, palvelukeskuksen asiakkaille ja asumisyksikön asukkaille, varasi tilaisuutta varten toiveemme mukaisen tilan, valitsi ja avusti osallistujat tilaisuuteen. Opinnäyte-

työn valmistumisen aikataulua suunnitellessamme Kauniaisten kaupungin aito kiinnostus ikääntyneiden asukkaidensa toiveita kohtaan innosti meitä päämäärätietoisesti järjestämään keskustelutilaisuudet, kun siihen pandemiarajoitusten puitteissa osoittautui mahdollisuus. Olimme puolueettomia keskustelutilaisuuden järjestäjinä, ilman ennakkotietoa tai kokemuksia toiminnan järjestämisestä, ja se osaltaan rohkaisi keskustelun osallistujia aktiivisuuteen ja avoimuuteen. Tämä oli hyvä asia opinnäytetyömme tavoitteen toteutumisessa, kuulla ikäihmisten oma ääni.

Lähteet

Ahola, Marika & Ruuth Paula 2017. Rovaniemen ikäihmisten hyvinvointikysely. Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry. <<https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=a4360079-5bf0-4362-adaf-27431a2e88d7>>. Viitattu 26.2.2022.

An Evidence Review of the Impact of Participatory Arts on Older People 2011. Mental Health Foundation. <<https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/evidence-review-participatory-arts.pdf>>. Viitattu 4.6.2021.

Brunberg, Katja & Haapala, Peppi 2013. Kohdaten – Opas vuorovaikutukseen muistisairaana ihmisen kanssa. Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus, Tikoteekki. <https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Hoivalluksia/kohdaten_netti.pdf>. Viitattu 20.10.2021.

Dunderfelt, Tony 2003. Seitsemän avainta hyviin henkilökemioihin. Helsinki: Dialogia Oy.

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOYpro Oy.

Draxl, Edith & Fischer, Andrea & Kokko, Sirpa & Kästik, Helen & Salovaara, Mari & Stedman, Janine. 2017. Handmade Wellbeing Handbook. Facilitating art and craft workshops for older people in care settings. Helsinki: University of Helsinki. <<http://craftwellbeing.eu/wpinst/wp-content/uploads/2017/08/handbook.pdf>>. Viitattu 9.2.2022.

Hoppania, Hanna-Kaisa & Vilkkonen, Anni. ”Jos mä sit kerran tulen” – Elämänote-ohjelman osallisuustutkimuksen tuloksia, osa 1/2. Ikäinstituutti. Helsinki 2020. <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2020/12/Elamanote-1_172x245_kevyt.pdf>. Viitattu 26.1.2022.

Huhtinen-Hildén, Laura & Puustelli-Pitkänen, Anna & Strandman, Pia & Ala-Nikkola, Elina 2017. Kohti luovaa arkea: kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä: tutkimusraportti. TAITO-työelämäkirjat, Metropolia Ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/124164/kohti_luovaa_arkea_tutkimusraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Hyvä ympärivuorokautinen hoito. Käypä hoito -suositus 2020. <<https://www.kaypa-hoito.fi/nix01676>>. Viitattu 8.6.2021.

Ikäinstituutti. Elämänote-ohjelmassa tuotetut toimintamallit. <<https://www.ikainstituutti.fi/elamanote/elamanote-ohjelmassa-tuotetut-toimintamallit/>>. Viitattu 26.1.2022.

Innokyla.fi. Työkalut – Ideointi ja oivalluttaminen. Learning cafe eli oppimiskahvila. <<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>>. Viitattu 8.1.2022.

Juva, Kati & Eloniemi-Sulkava, Ulla 2015. Hyvä ympärivuorokautinen hoito. Teoksessa Erkinjuntti, Timo & Remes, Anne & Rinne, Juha & Soininen Hilikka (toim.). Muistisairaudet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Kauniaisten kaupungin verkkosivut. Senioripalvelut ja Villa Breda. <<https://www.kauniainen.fi/hyvinvointi-ja-terveys/villa-breda-ja-seniorit/>>. Viitattu 20.10.2021.

Kauniaisten kulttuuriohjelma 2021. Kauniaisten kaupunki. <<https://kauniainenfi.oncloudos.com/kokous/20203032-6-1.PDF>>. Viitattu 20.10.2021.

Kendon, Adam 2009. Spatial organization in social encounters: the F-formation system. Conduction interaction – Patterns of behavior in focused encounters. Cambridge University Press.

Kipu. Käypä hoito- suositus 2017. <<https://www.kaypahoito.fi/hoi50103>>.

Kokkonen, Satu 2021. K65 kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Ikääntyvien kulttuurihyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2025. <<https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2021/05/K65-Kulttuurihyvinvointisuunnitelma-DIGI.pdf>>. Viitattu: 24.2.2022.

Koponen, Hannu & Vataja, Risto 2015. Käyttösoireiden hoito. Teoksessa Erkinjuntti, Timo & Remes, Anne & Rinne, Juha & Soininen Hilikka (toim.). Muistisairaudet. Helsinki: Duodecim. (475–477).

Kupias, Päivi & Koski, Mia 2012. Hyvä kouluttaja. Sanoma Pro Oy. <https://www.elibslibrary.com/reader/9789526307459>. E-kirja. Viitattu 3.1.2022.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980#a980-2012>>. Viitattu 1.6.2021.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>. Viitattu 27.12.2021.

Nyqvist, Leena 2019. Kokonainen elämä – Kulttuurisuunnitelman malli palvelutaloille – opinnäytetyö. SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336074/Nyqvist_Leena.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Viitattu 20.6.2021

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2020. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Peltonen, Eeva 1993. Miten kotirintama kesti – Miten siitä kerrotaan. Teoksessa Raitis, Riikka (toim.) & Haavio-Mannila, Elina (toim.). Naisten aseet – Suomalaisena naisena talvi- ja jatkosodassa. Juva: WSOY 1993.

Perustuslaki. Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>. Viitattu 27.6.2021.

Schafer Markus H. 2011. Health and Network Centrality in a Continuing Care Retirement Community, p. 795 – 803. *The Journal of Gerontology*. Oxford University Press <<https://academic.oup.com/psychsocgerontology/article/66B/6/795/593397>>. Viitattu 23.2.2022.

Selkokeskus 2021. Näin kirjoitat selkokieltä. Kuulovammaliiton selkokeskus 21.5.2021. <<https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/>>. Viitattu 6.6.2021.

Siponkoski, Silva 2020. Kulttuurikirjaamisen tietopohjaa rakentamassa. RAI-järjestelmän hyödyntäminen. <<http://ailiverkosto.fi/julkaisut-ja-lausunnot.html>>. Viitattu 18.6.2021.

Sitra 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin TERVEYS-vaikutuksiin. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. <<https://media.sitra.fi/2017/11/21100218/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen-tietokortti.pdf>>. Viitattu 7.6.2021.

Suomen perustuslaki 1999/731. Helsingissä 11.6.1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>. Viitattu 1.6.2021.

Teitti, Elina 2020. Ikääntyneiden seinäjokelaisten kokemuksia kulttuurihyvinvoinnistaan. opinnäytetyö. SeAMK Sosiaali- ja terveystieteiden tiedekunta. <<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/349408/Teitti%20Elina%20opn%20FINAL.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>. Viitattu 25.2.2022.

TENK, Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. <https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>. Viitattu 27.6.2021.

TENK, Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. <https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf>. Viitattu 27.6.2021.

THL 2020. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Asiakaslähtöisyys. <<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/asiakaslahtoisuus>>. Viitattu 21.3.2022.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press ja tekijät.

Weisberg, Naida & Wilder, Rosilyn 1985. *Creative Arts with Older Adults – A Sourcebook*. United States of America: Human Sciences Press.

WHO 2019. Fancourt, Daisy & Finn, Saoirse 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review (2019). *Health Evidence*

Network synthesis report 67. WHO, World Health Organization (3, 24-25, 27).
<<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>>.
Viitattu 1.6.2021.

Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus. < <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>>. Viitattu 1.6.2021.

Asukkaiden ja asiakkaiden toiveet kulttuuritoiminnalle -raportti

Johanna Backman ja Terhi Paakala

Asukkaiden ja asiakkaiden toiveita kulttuuritoiminnalle Villa Bredassa

Metropolian Ammattikorkeakoulu
Geronomi AMK
Opinnäytetyön raportti
21.4.2022

ESITTELY

Tämä raportti on keväällä 2022 valmistuneen opinnäytetyön liite. Opinnäytetyön nimi Kulttuuritoiminnan kehittäminen Villa Bredassa. Opinnäytetyön tavoite oli kuulla ikääntyneiden toiveita heille järjestettävään kulttuuritoimintaan liittyen, jotta kulttuuritoimintaa voidaan kehittää asiakas- ja asukaslähtöisesti. Toiveiden kuulemiseen järjestettiin kaksi erillistä keskustelutilaisuutta Villa Bredan palvelukeskuksessa joulukuussa 2021, palvelukeskuksen päivätoiminnan asiakkaille omansa ja asumisyksikön asukkaille omansa. Toiveet ovat kerätty aiheittain listaukseksi sivulle 4.

Miksi kulttuuritoiminnan kehittämistä tarvitaan? Villa Bredassa oli tunnistettu tarve kehittää kulttuuritoimintaa ja tarjota asukkaiden ja asiakkaiden toiveiden mukaista ohjelmaa. Villa Bredan toiminnanohjaajan mukaan nykytilan haasteita olivat mm. toiminnan kiinnostavuus, osallistujien tavoittaminen ja toiminnan järjestämiseen liittyvät aikataululliset haasteet. Villa Bredassa oli käytössä kokeilu järjestää uudenlaista toimintaa kuten neulekahvilaa ja keskustelukerhoa, mutta kiinnostuneita osallistujia ei löytynyt. Tämän vuoksi opinnäytetyölle nähtiin tarve selvittää millaista toimintaa Villa Bredan asiakkaat ja asukkaat haluaisivat heille järjestettävän.

Miksi tulee tietää mitä ikäihmiset toivovat kulttuuritoiminnalta? Villa Bredassa on huomattu, että juuri asukkaiden ja asiakkaiden omannäköisen toiminnan selvittäminen on avain suosittu toiminnan toteuttamiseen. Asiakkaat ja asukkaat kiinnostuvat toiminnasta ja lähtevät toimintaan mukaan, kun toimintaa toteutetaan heidän tarpeistaan ja toiveistaan lähtien. Toiveet uudistuvat myös ajassa ja eri vuosikymmenillä syntyneillä ikääntyneillä on yksilöllisiä odotuksia kulttuuritoiminnalta. Asiakkaiden ja asukkaiden toiveiden mukaisen toiminnan järjestäminen tukee hyvää elämää ja mielekästä arkea.

MENETELMÄT

Keskustelutilaisuuksissa hyödynsimme Learning café eli Oppimiskahvila-menetelmää, jonka keskiössä ovat ihmisten välinen vuorovaikutus, yhteinen pohdinta ja ajatustenvaihto. Menetelmän avulla kerätään erilaisia näkökulmia, toiveita ja niihin liittyviä merkityksiä. Yhteinen keskustelu auttaa muistamaan jo unohtuneita muistoja. Tilaisuuden vapaamuotoisuus ja toiminnallisuus rohkaisee osallistujia keskusteluun. Ojasalo ym. (2020) mukaan menetelmä on yhteisöllinen ideointimenetelmä uuden kehittämiseen, joka hyödyntää ihmisten välistä vuorovaikutusta. Keskustelusta syntyvät ideat kirjataan pöytäliinaan ja käsiteltävän aiheen vaihtuessa eri pöytäryhmät voivat nähdä toistensa ideat. Tilaisuudessa yhdessä pöytäryhmässä on enimmillään neljä henkilöä. Aktiivinen syntyvä keskustelu ja ideointi nähdään menetelmässä rikkautena. Keskustelu vaatii suunniteltujen taukojen pitämisen ja johtajan, joka ohjaa keskustelua tarvittaessa takaisin käsiteltävään aiheeseen. (Ojasalo ym. 2020: 158, 162.) Kupias ja Koski (2012) korostavat kahvilapöydän ääressä -tyyppistä keskustelua menetelmänä, joka luo osallistujille käsiteltävään aiheeseen yhteistä merkitystä, ja sitoutumista yhteisen ymmärryksen luomiseen (Kupias & Koski 2012: luku 7). Menetelmä kuvataan Innokylän verkkosivuilla yhteistoiminnalliseen oppimisen ja tiedon luomisen menetelmäksi (Innokyla.fi).

Keskustelutilaisuudessa toiveiden keräämisessä ja raportoinnissa hyödynnettiin Toivelista-tekniikkaa. Menetelmän mukaan osallistujille esitetyt kysymykset keskittyivät odotuksiin, toiveisiin ja hyötyihin kulttuuritoiminnan kehittämisessä sekä laadullisiin asioihin palvelukeskuksen toiminnasta. Kysymyksiä esitettiin ilman ajatuksia osallistujan toimintaan osallistumisen rajoitteista tai esteistä. Ojasalo ym. (2020) mukaan menetelmä soveltuu palveluiden kehittämiseen ryhmäkeskustelun keinoin. Toiveista ja odotuksista toteutetaan toivelista, jossa toiveita kerätään eri aiheiden alle. Keskusteluun osallistujia kannustetaan kertomaan tarpeistaan huomioimatta rajoitteitaan tai toimintakyvyn esteitään. Menetelmän avulla keskittään jokaisen omien toiveiden esiin tuomiseen ja siitä saatavaan hyötyyn. Menetelmällä kaikki toiveet tulevat kirjatuiksi, kun toiveiden tuomitseminen ei ole sallittua. Salliva ilmapiiri keskustelussa mahdollistaa runsaan ideoinnin, kun keskustelussa ei kritisoida toiveiden toteutettavuutta, joka voisi rajoittaa toiveesta kertomista. (Ojasalo ym. 2020: 172–173.)

Lähteet: Innokyla.fi. Työkalut – Ideointi ja oivalluttaminen. Learning cafe eli oppimiskahvila. <<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>>. Viitattu 8.1.2022.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2020. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu 8.1.2022.

Kupias, Päivi & Koski, Mia 2012. Hyvä kouluttaja. Sanoma Pro Oy. E-kirja. Viitattu 3.1.2022.

TOIVEET KULTTUURITOIMINNALLE

Taulukko 1. Toiveiden raportointi aiheittain toivesisällöllä.

Aihe ja siihen liitetyt toiveet	Toiveet, kpl
Retket <ul style="list-style-type: none"> - Bussimatkat retkille - Konsertti - Luonto/metsäretki - Retki paviljonkiin - Markkinoille lähtö - Merenrantaan retki - Retki Munkkiniemenrantaan - Risteily/veneily - Suvisoitto - Taidenäyttelyt - Teatteri - Yhdessä kirjastossa käynnit 	12
Liikunta <ul style="list-style-type: none"> - Latotanssit - Liikuntatuokiot - Senioritanssi, istumatanssi - Tanssiminen - Uiminen - Voimistelu - Yhteiskävelyt 	7
Musiikkiesitykset <ul style="list-style-type: none"> - Angelin tytöt ja joikaaminen - Bändi esiintymään, ammattimuusikoiden tarjoama esitys - Kantele - Klarinetti - Kuorolaulu-esitys - Paula Koivuniemi - Poikkihuilu 	7
Ruoka ja leivonta <ul style="list-style-type: none"> - Leipominen piparit/tortut - Perinneruoat, leipäjuusto, valmistus - Ruokatori - Ruokapalvelu - Yhteisöruokala 	5
Ulkoilu <ul style="list-style-type: none"> - Iltataivas - Kroketti - Makkaranpaisto, valinnan varaa ja eri makuja (liha tai kasvis) - Mölky - Ulkoilurastit, jossa tehtäviä 	5
Musiikkihetket <ul style="list-style-type: none"> - Levyraati - Musiikin kuuntelu 	4

- Tunnista kappale - Yhteislaulu-toivotut laulut	
Näytelmät ja esiintyminen - Esiintyminen - Koreografia-joulutanssi - Näytelmät, ryhmätoiminta - Taidetoiminta-itsensä esiintyminen	4
Kahvila ja pubitoiminta - Kahvilla käynnit - Pubitoiminta - Maistelut	3
Saunominen - Saunajähdytin - Saunaolut - Saunominen	3
Juhlat - Kaikki yhdessä juhannusjuhla - Vappujuhla	2
Käsityöt - Korujen valmistus - Käsitöiden tekeminen	2
Pelit - Korttipelejä, sökö, ventti - Muistipelejä	2
Muistelu - Muistelut	1
Ravintolat - Ravintolassa käynti	1
Lisäksi:	
Kulttuuritoiminnan järjestäminen - Kaikki mukaan, jotka haluavat osallistua. Tapahtumista ilmoittaminen koosteena ja monissa eri kanavissa. - Kauniaisten sotavamma-asiraa. Kauniaisten omistukseen, omistus nyt Vantaan kaupungilla. - Huomioi osallistujat, uskaltaa osallistua, kaikki huomioivaa. - Kielikysymys, suomen- ja ruotsinkieliset yhdessä - Minä, minulle -ajattelusta pois, yhdenvertaisuus osallistumisessa. - Matalankynnyksen toimintaa - Muistuttaminen - Osallistujien heikentyneen kuulon ja näön huomioiminen - Pihapiiri (Villa Bredan lähiympäristö) - Sanat ja vuorovaikutus (ystävällisyys, suvaitsevaisuus) - Suljetut omat ryhmät (toiminnalta toivotaan avoimuutta) - Tilan puute (riittävän ison toimintatilan puuttuminen) - Yhteisöllisyys	13
Aiheita yhteensä 15 kpl	Toiveita yhteensä 71 kpl

HYVÄT KÄYTÄNTEET KESKUSTELUTILAISUUDEN JÄRJESTÄMISEEN

1. Ikääntynyttä osallistujaa on tärkeää arvostaa ja kannustaa omista toiveista kertomiseen. Mahdollisuus palautteen antamiseen tilaisuudesta tulee olla heti tilaisuuden jälkeen ja myöhemmin niin haluttaessa.
2. Osallistujalla tulee olla tilaisuudessa tunne, että oma ääni tulee kuulluksi, asioihin voi vaikuttaa ja olen merkityksellinen toiveineni.
3. Keskusteluun varattavan tilan on hyvä olla rauhallinen ilman häiriötä. Osallistujien istuminen saman pöydän ympärillä rohkaisee osallistumaan keskusteluun. Tilaisuuden rauhallisella luonteella on merkitystä. Vilkkaalla ryhmäkeskustelulla voi olla osallistujien keskittymistä häiritsevä vaikutus, siksi tulisi suosia pienryhmiä.
4. Kahvitarjoilu ja pientä suolaista, kun ikääntyneet tulevat paikalle tilaisuuspaikan ulkopuolelta.
5. Kirjoitetut toiveet, tilaisuuden kulku ja tarkoitus sekä kulttuuritoiminnan mahdollisuuksia kuvaavan materiaalin tulee olla avoimesti esillä, jolloin osallistujan on helppo seurata toiveiden kirjaamista ja näin pysyä mukana keskustelussa.
6. Vapaa liikkuminen tilassa ja esteettömyys.
7. Muistisairauteen sairastuneen, jonka kyky vastata avoimeen kysymykseen on heikentynyt, tulee ottaa huomioon antamalla toiminnallinen vastausvaihtoehto, kuten kuvan valinta. Näin osallistuja saa mahdollisuuden käyttää olemassa olevaa toimintakykyään toiveidensa ilmaisemisessa.
8. Vastaamiselle annetaan aikaa, ja vastauksen voi antaa käyttäen eleitä, katsetta, äänenpainoa tai kosketusta. Vastaamisessa ei saa olla kiireen tuntua.
9. Kysymyksissä suositaan yhteen asiaan keskittymistä kerrallaan.
10. Osallistujalla tulee olla mahdollisuus vastata kyllä tai ei, tai en tiedä.